Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

21. detsember 2021 *

Eelotsusetaotlus – Otsus 2006/928/EÜ – Kord, mille abil teha Rumeeniaga koostööd ja jälgida tema edusamme konkreetsete eesmärkide täitmisel kohtureformi alal ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses – Laad ja õiguslik mõju – Kohustuslikkus Rumeenia jaoks – Õigusriik – Kohtunike sõltumatus – ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Korruptsioonivastane võitlus – Liidu finantshuvide kaitse – ELTL artikli 325 lõige 1 – Finantshuvide kaitse konventsioon – Kriminaalmenetlused – Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) otsused, mis puudutavad teatud tõendite kogumise ja raskete korruptsioonikuritegude lahendamiseks kohtukoosseisude moodustamise seaduslikkust – Liikmesriigi kohtunike kohustus täita täies ulatuses Curtea Constituțională (konstitutsioonikohus) otsuseid – Kohtunike distsiplinaarvastutus selliste otsuste täitmata jätmise korral – Õigus jätta kohaldamata Curtea Constituțională (konstitutsioonikohus) otsused, mis ei ole kooskõlas liidu õigusega – Liidu õiguse esimuse põhimõte

Liidetud kohtuasjades C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ja C-840/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Înalta Curte de Casație și Justiție (Rumeenia kassatsioonikohus) 6. mai 2019. aasta (C-357/19), 13. mai 2019. aasta (C-547/19), 31. oktoobri 2019. aasta (C-811/19) ja 19. novembri 2019. aasta (C-840/19) otsusega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 6. mail, 15. juulil, 4. novembril ja 19. novembril 2019, ning Tribunalul Bihori (Bihori esimese astme kohus, Rumeenia) 14. mai 2019. aasta otsusega (C-379/19) esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 14. mail 2019,

kriminaalasjades järgmiste isikute suhtes:

PM (C-357/19),

RO (C-357/19),

SP (C-357/19),

TQ (C-357/19),

KI (C-379/19),

LJ (C-379/19),

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

JH (C-379/19),

IG (C-379/19),

FQ (C-811/19),

GP (C-811/19),

HO (C-811/19),

IN (C-811/19),

NC (C-840/19),

menetluses osalesid:

Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție (C-357/19, C-811/19 ja C-840/19),

QN (C-357/19),

UR (C-357/19),

VS (C-357/19),

WT (C-357/19),

Autoritatea Națională pentru Turism (C-357/19),

Agenția Națională de Administrare Fiscală (C-357/19),

SC Euro Box Promotion SRL (C-357/19),

Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Oradea (C-379/19),

JM (C-811/19),

ja menetluses

CY,

Asociația „Forumul Judecătorilor din România“

versus

Inspecția Judiciară,

Consiliul Superior al Magistraturii,

Înalta Curte de Casație și Justiție (C-547/19),

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev, A. Prechal, K. Jürimäe ja S. Rodin, kohtunikud M. Ilešič, T. von Danwitz (ettekandja), M. Safjan, F. Biltgen ja N. Piçarra,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– PM, esindajad: *avocați* V. Rădulescu ja V. Tobă,

– RO, esindajad: *avocați* M. O. Țopa, R. Chiriță,

– TQ, esindaja: *avocat* M. Mareş,

– KI ja LJ, esindajad: *avocați* R. Chiriță, F. Mircea ja O. Chiriță,

– CY, esindajad: *avocat* P. Rusu ja C. Bogdan,

– Asociația „Forumul Judecătorilor din România“, esindajad: D. Călin ja L. Zaharia,

– FQ, esindaja: *avocat* A. Georgescu,

– NC, esindajad: *avocats* D. Lupaşcu ja G. Thuan Dit Dieudonné,

– Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție – Direcția Națională Anticorupție, esindajad: C. Nistor ja D. Ana,

– Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Oradea, esindaja: D. Ana,

– Inspecția Judiciară, esindaja: L. Netejoru,

– Consiliul Superior al Magistraturii, esindaja: L. Savonea,

– Rumeenia valitsus, esindajad: C.-R. Canțăr, S.-A. Purza, E. Gane, R. I. Hațieganu ja L. Lițu, hiljem S.-A. Purza, E. Gane, R. I. Hațieganu ja L. Lițu,

– Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

– Euroopa Komisjon, esindajad: J. Baquero Cruz, I. Rogalski, P. Van Nuffel, M. Wasmeier ja H. Krämer, hiljem J. Baquero Cruz, I. Rogalski, P. Van Nuffel ja M. Wasmeier,

olles 4. märtsi 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlused puudutavad sisuliselt ELL artikli 2 ja artikli 19 lõike 1 teise lõigu, ELTL artikli 325 lõike 1, Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 47, Euroopa Liidu lepingu artikli K.3 alusel koostatud, Brüsselis 26. juulil 1995 allkirjastatud ja nõukogu 26. juuli 1995. aasta aktile lisatud Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse konventsiooni (EÜT 1995, C 316, lk 48; ELT eriväljaanne 19/01, lk 9; edaspidi „finantshuvide kaitse konventsioon“) artikli 1 lõike 1 ja artikli 2 lõike 1, komisjoni 13. detsembri 2006. aasta otsuse 2006/928/EÜ, millega nähakse ette kord, mille abil teha Rumeeniaga koostööd ja jälgida tema edusamme konkreetsete eesmärkide täitmisel kohtureformi alal ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses (ELT 2006, L 354, lk 56), ning liidu õiguse esimuse põhimõtte tõlgendamist.

2 Taotlused on esitatud järgmistes menetlustes:

– kriminaalasjad PMi, RO, TQ ja SP (C-357/19), KI, LJi, JH ja IG (C-379/19), FQ, GP, HO ja INi (C-811/19) ning NC (C-840/19) suhtes eelkõige seoses korruptsiooni ja käibemaksupettustega;

– ühelt poolt CY ja Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ (edaspidi „Rumeenia kohtunike foorum“) ning teiselt poolt Inspecția Judiciară (Rumeenia kohtuinspektsioon), Consiliul Superior al Magistraturii (Rumeenia kõrgem kohtute nõukoda) ja Înalta Curte de Casație și Justiție (Rumeenia kassatsioonikohus, edaspidi „kassatsioonikohus“) vahelises kohtuvaidluses seoses CYile distsiplinaarkaristuse määramisega (C-547/19).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Finantshuvide kaitse konventsioon

3 Finantshuvide kaitse konventsiooni artikli 1 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas konventsioonis tähendab Euroopa ühenduste finantshuve kahjustav kelmus:

a) kulude puhul iga tahtlikku tegevust või tegevusetust, mis on seotud:

– valede, ebatäpsete või ebatäielike avalduste või dokumentide kasutamise või esitamisega, mille tagajärjel on vääralt eraldatud või hoitud Euroopa ühenduste üldeelarve või Euroopa ühenduste poolt või nimel juhitava eelarve rahalisi vahendeid,

– konkreetset kohustust rikkudes teabe varjamisega, millel on sama tagajärg,

– kõnealuste rahaliste vahendite väära kasutamisega eesmärkidel, milleks need ei olnud algselt eraldatud;

b) tulude puhul iga tahtlikku tegevust või tegevusetust, mis on seotud:

– valede, ebatäpsete või ebatäielike väidete või dokumentide kasutamise või esitamisega, mille tagajärjel on Euroopa ühenduste üldeelarve või Euroopa ühenduste poolt või nimel juhitava eelarve rahalised vahendid ebaseaduslikult vähenenud,

[…]“.

4 Konventsiooni artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:

„Iga liikmesriik võtab vajalikud meetmed tagamaks, et artiklis 1 osutatud käitumine ning artikli 1 lõikes 1 osutatud käitumisele kaasaaitamine või kihutamine või selle katse oleksid karistatavad tõhusate, proportsionaalsete ja ärahoidvate kriminaalkaristustega, sealhulgas vähemalt raske kelmuse juhtudel vabaduskaotusega, millele võib järgneda väljaandmine, kusjuures raske kelmuse all mõeldakse kelmust vähemalt miinimumsumma ulatuses, mille määrab iga liikmesriik. Miinimumsummaks ei või määrata üle 50 000 [euro].“

5 Nõukogu võttis 27. septembri 1996. aasta aktiga vastu Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse konventsiooni protokolli (EÜT 1996, C 313, lk 1; ELT eriväljaanne 19/08, lk 86). Protokolli artiklite 2 ja 3 kohaselt hõlmab protokoll passiivset ja aktiivset korruptsiooni.

Ühinemisleping

6 Lepingu Euroopa Liidu liikmesriikide ning Bulgaaria Vabariigi ja Rumeenia vahel Bulgaaria Vabariigi ja Rumeenia ühinemise kohta Euroopa Liiduga (ELT 2005, L 157, lk 11; edaspidi „ühinemisleping“), mis jõustus 1. jaanuaril 2007, artikli 2 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud:

„2. Vastuvõtmise tingimused ja vastuvõtust tingitud muudatused liidu aluslepingutes, mida kohaldatakse alates ühinemise kuupäevast kuni Euroopa põhiseaduse lepingu jõustumise kuupäevani, on sätestatud käesolevale lepingule lisatud aktis. Nimetatud akti sätted moodustavad käesoleva lepingu lahutamatu osa.

3. […]

Enne artikli 1 lõikes 3 osutatud protokolli jõustumist käesoleva lepingu või lõikes 2 osutatud akti alusel vastu võetud aktid kehtivad edasi ja nende õiguslik toime säilib kuni nimetatud aktide muutmise või kehtetuks tunnistamiseni.“

Ühinemisakt

7 Akti Bulgaaria Vabariigi ja Rumeenia ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (ELT 2005, L 157, lk 203; edaspidi „ühinemisakt“), mis jõustus 1. jaanuaril 2007, artiklis 2 on ette nähtud:

„Alates ühinemiskuupäevast on asutamislepingute sätted ning institutsioonide ja Euroopa Keskpanga poolt enne ühinemist vastuvõetud aktid Bulgaariale ja Rumeeniale siduvad ja neid kohaldatakse nendes riikides vastavalt kõnealustes lepingutes ja käesolevas aktis sätestatud tingimustele.“

8 Selle akti artikkel 37 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui Bulgaaria või Rumeenia tõsiselt häirib või vahetult ohustab siseturu toimimist sellega, et ta ei täida ühinemisläbirääkimistel võetud kohustusi, sealhulgas piiriülese mõjuga majandustegevust

hõlmavaid valdkondlikke kohustusi, võib komisjon liikmesriigi põhjendatud taotlusel või omal algatusel võtta vajalikke meetmeid kuni kolmanda aasta lõpuni pärast ühinemist.

Meetmed peavad olema proportsionaalsed ja eelistada tuleb meetmeid, mis kõige vähem häirivad siseturu toimimist, või, kui see on asjakohane, olemasolevate valdkondlike kaitsemehhanismide kohaldamist. Selliseid kaitsemeetmeid ei kasutata meelevaldse diskrimineerimise vahendina ega liikmesriikide vahelise kaubanduse varjatud piiramiseks. Jälgimistulemuste põhjal võib kaitseklauslit kasutada juba enne ühinemist ning vastu võetud meetmed jõustuvad ühinemiskuupäeval, kui nende jõustumist ei ole ettenähtud hilisemale kuupäevale. Meetmed jäävad kehtima rangelt vajaliku ajavahemiku jooksul ning igal juhul tühistatakse need siis, kui vastav kohustus on täidetud. Kuid neid võib kohaldada ka pärast esimeses lõigus nimetatud tähtaja möödumist, seni kuni vastavaid kohustusi ei ole täidetud. Vastavalt asjaomase uue liikmesriigi edusammudele oma kohustuste täitmisel võib komisjon meetmeid vajalikul määral korrigeerida. Enne kaitsemeetmete tühistamist informeerib komisjon aegsasti nõukogu ning võtab asjakohaselt arvesse nõukogu märkusi selle kohta.“

9 Ühinemisakti artiklis 38 on sätestatud:

„Kui Bulgaarias või Rumeenias on tõsiseid puudusi või nende tekkimise vahetu oht selliste raamotsuste või muude asjakohaste kohustuste, koostöövahendite ja otsuste ülevõtmisel, rakendamisel või kohaldamisel, mis on seotud vastastikuse tunnustamisega kriminaalõiguse valdkonnas EL lepingu VI jaotise alusel, või selliste direktiivide ja määruste ülevõtmisel, rakendamisel või kohaldamisel, mis on seotud vastastikuse tunnustamisega tsiviilasjades EÜ asutamislepingu IV jaotise alusel, võib komisjon kuni kolmanda aasta lõpuni pärast ühinemist liikmesriigi põhjendatud taotlusel või omal algatusel ja pärast liikmesriikidega konsulteerimist võtta vastu vajalikke meetmeid, täpsustades nende meetmete jõustamise tingimused ja rakendamise korra.

Need meetmed võivad endast kujutada asjakohaste sätete ja otsuste kehtivuse ajutist peatamist Bulgaaria või Rumeenia ja mõne teise liikmesriigi või teiste liikmesriikide vahelistes suhetes, ilma et see takistaks tiheda õigusalase koostöö jätkumist. Jälgimistulemuste põhjal võib kaitseklauslit kasutada juba enne ühinemist ning võetud meetmed jõustuvad ühinemiskuupäeval, kui nende jõustumist ei ole ettenähtud hilisemale kuupäevale. Meetmeid ei jäeta kehtima kauemaks kui vältimatult vajalik ning igal juhul tühistatakse need vastava puuduse kõrvaldamise korral. Kuid neid võib kohaldada ka pärast esimeses lõigus nimetatud tähtaja möödumist, seni kuni nimetatud puudused püsivad. Vastavalt asjaomase uue liikmesriigi edusammudele avastatud puuduste kõrvaldamisel võib komisjon meetmeid pärast liikmesriikidega konsulteerimist vajalikul määral kohandada. Enne kaitsemeetmete tühistamist informeerib komisjon aegsasti nõukogu ning võtab asjakohaselt arvesse nõukogu märkusi selle kohta.“

10 Ühinemisakti artikli 39 lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Kui Bulgaaria ja Rumeenia ühinemisläbirääkimistel võetud kohustuste täitmise pideva järelevalve alusel komisjon leiab ning eelkõige kui komisjoni järelevalvearuanne esitab kindlad tõendid, et lähtuvalt *acquis*’ vastuvõtmiseks ja rakendamiseks Bulgaarias või Rumeenias tehtavate ettevalmistuste seisust eksisteerib tõsine oht, et ükskõik kumb neist riikidest ei tule ilmselgelt 1. jaanuariks 2007 toime liikmelisusega seotud nõuete täitmisega paljudes olulistes valdkondades, võib nõukogu komisjoni soovituse põhjal ühehäälselt otsustada, et selle riigi ühinemiskuupäev lükatakse edasi ühe aasta võrra 1. jaanuarile 2008.

2. Olenemata lõikest 1, võib nõukogu komisjoni soovituse põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega võtta vastu lõikes 1 mainitud otsuse Rumeenia suhtes, kui on täheldatud, et

Rumeenial on tõsiseid puudujääke ühe või mitme IX lisa I punktis loetletud kohustuse või nõude täitmisel.

3. Olenemata lõikest 1 ja ilma et see piiraks artikli 37 kohaldamist, võib nõukogu komisjoni soovituse põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega ning pärast 2005. aasta sügisel üksikasjaliku hinnangu andmist Rumeenia edusammudele konkurentsipoliitika alal võtta Rumeenia suhtes vastu lõikes 1 mainitud otsuse, kui IX lisas II punktis loetletud ühe või mitme kohustuse või nõude või Euroopa lepinguga võetud kohustuste täitmisel Rumeenia poolt on täheldatud tõsiseid puudujääke."

11 Ühinemisakti IX lisa „Rumeenia poolt ühinemisläbirääkimiste lõpetamisel 14. detsembril 2004 võetud erikohustused ja heakskiidetud nõuded (osutatud ühinemisakti artiklis 39)" I punktis on järgmine lõik:

„I. Seoses artikli 39 lõikega 2

[…]

4) Märgatavalt tõhustada korruptsiooni vastast võitlust, eriti kõrgete ametnike korruptsiooni vastast võitlust, tagades korruptsioonivastaste õigusaktide täpse jõustamise, Riikliku Korruptsioonijuhtumitega Tegeleva Prokuratuuri (NAPO) tegeliku sõltumatuse ning esitades igal aastal alates novembrist 2005 veenvaid andmeid NAPO tegevuse kohta kõrgete ametnike korruptsiooni vastase võitluse valdkonnas. NAPO-le tuleb anda personal, rahalised ja koolitusvahendid ning varustus, mida ta oma üliolulise ülesande täitmisel vajab.

5) […] [Riiklik korruptsioonivastase võitluse] strateegia peab sisaldama eesmärki vaadata 2005. aasta lõpuks läbi liiga pikk kriminaalmenetlus, tagamaks kiire ja läbipaistev tegelemine korruptsioonijuhtudega, et kindlustada hoiatava mõjuga piisavad sanktsioonid; […]

[…]".

Otsus 2006/928

12 Otsus 2006/928 võeti seoses Rumeenia ühinemisega Euroopa Liiduga 1. jaanuaril 2007 vastu eelkõige ühinemisakti artiklite 37 ja 38 alusel. Otsuse põhjendused 1–6 ja 9 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Euroopa Liidu aluseks on õigusriigi põhimõte, mida järgivad kõik liikmesriigid.

(2) Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Ühenduse asutamislepinguga loodud vabadusel, turvalisusel ning õigusel rajanev ala ning siseturg põhinevad vastastikusel kindlustundel, et kõigi liikmesriikide haldus- ja kohtuotsuste ning -tavade juures järgitakse täielikult õigusriigi põhimõtet.

(3) See eeldab, et kõigis liikmesriikides on erapooletu, sõltumatu ja tõhus kohtu- ja haldussüsteem, millel on asjakohased vahendid muu hulgas korruptsioonivastaseks võitluseks.

(4) 1. jaanuaril 2007 saab Rumeeniast Euroopa Liidu liikmesriik. Tunnustades märkimisväärseid jõupingutusi, mida on tehtud Rumeenia ühinemisettevalmistuste lõpuleviimisel, on komisjon oma 26. septembri 2006. aasta aruandes määratlenud eelkõige kohtusüsteemi ja õiguskaitseorganite usaldusväärsuse ja tõhususega seotud veel lahendamata küsimused, mille puhul on veel vaja teha täiendavaid edusamme, et tagada nende suutlikkus rakendada ja kohaldada meetmeid, mis on vastu võetud siseturu ning vabadusel, turvalisusel ning õigusel rajaneva ala loomiseks.

(5) Ühinemisakti artikliga 37 antakse komisjonile õigus võtta asjakohaseid meetmeid, kui esineb otsene oht, et Rumeenia ei täida endale võetud kohustusi, häirides sellega siseturu toimimist. Ühinemisakti artikliga 38 antakse komisjonile õigus võtta asjakohaseid meetmeid, kui Rumeenias esineb otsene tõsiste puudujääkide oht Euroopa Liidu lepingu VI jaotise ja Euroopa Ühenduse asutamislepingu IV jaotise alusel vastuvõetud õigusaktide ülevõtmisel, rakendamisel või kohaldamisel.

(6) Kuna kohtusüsteemi ja õiguskaitseorganite usaldusväärsuse ja tõhususega on seotud veel lahendamata küsimusi, tuleks luua kord, mille abil teha Rumeeniaga koostööd ja jälgida tema edusamme konkreetsete eesmärkide saavutamisel kohtureformi alal ning korruptsioonivastases võitluses.

[…]

(9) Käesolevat otsust tuleks muuta, kui komisjoni hinnang osutab vajadusele eesmärke muuta. Käesolev otsus tuleks tühistada, kui kõik eesmärgid on rahuldavalt täidetud.“

13 Otsuse 2006/928 artiklis 1 on ette nähtud:

„Rumeenia esitab iga aasta 31. märtsiks ja esimest korda 31. märtsiks 2007 komisjonile aruande edusammude kohta, mis on tehtud iga lisas nimetatud eesmärgi täitmiseks.

Komisjon võib igal ajal pakkuda erinevate meetmete kaudu tehnilist abi ning koguda ja vahetada eesmärke käsitlevat teavet. Lisaks võib ta selleks igal ajal Rumeenias korraldada ekspertide ülesandeid. Rumeenia ametiasutused pakuvad selleks vajalikku tuge.“

14 Selle otsuse artiklis 2 on sätestatud:

„Komisjon edastab Euroopa Parlamendile ja nõukogule oma märkused ja tähelepanekud Rumeenia aruande kohta esimest korda 2007. aasta juunis.

Komisjon esitab seejärel uue aruande vajaduse korral, kuid vähemalt iga kuue kuu järel.“

15 Nimetatud otsuse artiklis 4 on sätestatud:

„Käesolev otsus on adresseeritud kõikidele liikmesriikidele.“

16 Sama otsuse lisa on sõnastatud järgmiselt:

„Artiklis 1 osutatud eesmärgid, mille Rumeenia peab täitma:

1. Edendada kohtunike ülemkogu suutlikkust ja usaldusväärsust, et tagada kohtumenetluste suurem läbipaistvus ja tõhusus. Jälgida uue tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku mõju ning esitada asjakohane aruanne.

2. Luua ettenähtud korras asutus, mis kontrollib majanduslike huvide deklaratsioonides esitatud andmete õigsust, vastuolusid ja võimalikke huvide konflikte, ning teeb siduvaid otsuseid, mis on aluseks võimalikele hoiatavatele sanktsioonidele.

3. Jätkata saavutatud edule toetudes kõrgemal tasemel esinevate korruptsioonijuhtumite professionaalset ja erapooletut uurimist.

4. Võtta täiendavaid meetmeid, et ennetada korruptsiooni ja võidelda selle vastu eelkõige kohalikes omavalitsustes."

Rumeenia õigus

Rumeenia põhiseadus

17 Rumeenia põhiseaduse (Constituția României) III jaotises „Ametiasutused" on muu hulgas VI peatükk „Kohtud", milles asub põhiseaduse artikkel 126. Selles artiklis on sätestatud:

„1. Õigust mõistavad kassatsioonikohus ja teised seaduse alusel loodud kohtud.

[…]

3. Kassatsioonikohus tagab õiguse ühetaolise tõlgendamise ja kohaldamise teiste kohtute poolt vastavalt oma pädevusele.

4. Kassatsioonikohtu koosseis ja kodukord kehtestatakse konstitutsioonilise seadusega.

[…]

6. Ametiasutuste haldusaktide kohtulik kontroll on tagatud halduskohtumenetluse kaudu, välja arvatud parlamendiga suhtlemist ja sõjaväe juhtimist käsitlevate aktide puhul. Halduskohtud on pädevad arutama kaebusi, mille on esitanud isikud, keda on vastavalt olukorrale kahjustatud põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistatud määruste või nende määruste sätete tõttu.".

18 Rumeenia põhiseaduse V jaotis „Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus)" (edaspidi „konstitutsioonikohus") sisaldab artikleid 142–147. Artikli 142 „Struktuur" lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Konstitutsioonikohus on põhiseaduse ülimuslikkuse tagaja.

2. Konstitutsioonikohus koosneb üheksast kohtunikust, kes nimetatakse ametisse üheksaks aastaks, nende ametiaega ei saa pikendada ega uuendada.

3. Kolm kohtunikku nimetab ametisse Camera Deputaților [(saadikutekoda)], kolm Senat [(senat)] ja kolm Președintele României [(Rumeenia president)]."

19 Rumeenia põhiseaduse artikkel 143 on sõnastatud järgmiselt:

„Konstitutsioonikohtu kohtunikel peab olema suurepärane õigusalane kvalifikatsioon, suur ametialane pädevus ja vähemalt 18-aastane töökogemus õigusalase töö või õigushariduse valdkonnas."

20 Rumeenia põhiseaduse artiklis 144 on sätestatud:

„Konstitutsioonikohtu kohtuniku ametikoht ei ole ühildatav ühegi muu avaliku või erasektori ametikohaga, välja arvatud õppejõu ülesanded õigusalase kõrghariduse valdkonnas.“

21 Rumeenia põhiseaduse artikli 145 kohaselt:

„Konstitutsioonikohtu kohtunikud on oma ülesannete täitmisel sõltumatud ja neid ei saa ametiaja kestel ametist tagandada.“

22 Rumeenia põhiseaduse artiklis 146 on ette nähtud:

„Konstitutsioonikohtul on järgmised ülesanded:

[…]

d) kohtutes või kaubanduslikes vahekohtutes esitatud seaduste ja määruste põhiseaduslikkuse järelevalve taotluste lahendamine; põhiseaduslikkuse järelevalve taotluse võib otse esitada ombudsman;

e) põhiseaduslikku laadi õiguslike vastuolude lahendamine avaliku võimu kandjate vahel Rumeenia presidendi, parlamendi kahe koja esimeestest ühe esimehe, primului-ministru [(peaminister)] või Consiliul Superior al Magistraturii [(Rumeenia kõrgem kohtute nõukoda)] esimehe taotlusel.

[…]“.

23 Rumeenia põhiseaduse artikli 147 lõikes 4 on sätestatud:

„Konstitutsioonikohtu otsused avaldatakse *Monitorul Oficial al României*'s [(Rumeenia ametlik väljaanne)]. Need otsused on avaldamiskuupäevast alates üldiselt siduvad ja neil on õiguslik toime üksnes tulevikus.“

24 Rumeenia põhiseaduse artikli 148 lõigetes 2–4 on sätestatud:

„2. Pärast ühinemist muutuvad Euroopa Liidu aluslepingute sätted ja ühenduse muud siduvad õigusnormid nendega vastuolus olevate riigisiseste sätete suhtes esimuslikuks, arvestades ühinemisakti sätteid.

3. Käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 sätteid kohaldatakse ühinemisel *mutatis mutandis* Euroopa Liidu aluslepingute muutmise aktide suhtes.

4. Parlament, Rumeenia president, valitsus ja õiguskaitseasutused tagavad ühinemisaktist ja käesoleva artikli lõikest 2 tulenevate kohustuste täitmise.“

Karistusseadustik

25 Karistusseadustiku (Codul penal) artikli 154 lõikes 1 on ette nähtud:

„Kriminaalvastutuse aegumistähtajad on järgmised:

a) 15 aastat, kui toime pandud süütegu on seadusega karistatav eluaegse vabadusekaotusega või vangistusega rohkem kui 20 aastat;

b) 10 aastat, kui toime pandud süütegu on seadusega karistatav vangistusega rohkem kui 10 ja mitte rohkem kui 20 aastat;

c) 8 aastat, kui toime pandud süütegu on seadusega karistatav vangistusega rohkem kui 5 ja mitte rohkem kui 10 aastat;

d) 5 aastat, kui toime pandud süütegu on seadusega karistatav vangistusega rohkem kui 1 ja mitte rohkem kui 5 aastat;

e) 3 aastat, kui toime pandud süütegu on seadusega karistatav vangistusega alla 1 aasta või rahatrahviga.“

26 Selle seadustiku artikli 155 lõikes 4 on ette nähtud:

„Kui artiklis 154 ette nähtud aegumistähtaega on kaks korda ületatud, siis loetakse see katkestuste arvust sõltumata lõppenuks.“

Kriminaalmenetluse seadustik

27 Kriminaalmenetluse seadustiku (Codul de procedură penală) artikli 40 lõikes 1 on sätestatud:

„Kassatsioonikohus menetleb esimeses kohtuastmes kõrgema taseme süütegusid ning senati-, saadikutekoja-, ja Euroopa Parlamendi Rumeenia liikmete, valitsuse liikmete, konstitutsioonikohtu kohtunike, kõrgema kohtute nõukoja liikmete, kassatsioonikohtu kohtunike ning Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție [(kassatsioonikohtu juures tegutsev prokuratuur)] prokuröride poolt toime pandud rikkumisi.“

28 Selle seadustiku enne 14. märtsi 2016 kehtinud redaktsiooni artikli 142 lõige 1 oli sõnastatud järgmiselt:

„Prokuratuur teostab tehnilisi jälitustoiminguid või annab korralduse nende teostamiseks kriminaaluurimise organile, politsei eripersonalile või riigi muudele eriorganitele.“

29 Nimetatud seadustiku artikli 281 lõikes 1 on sätestatud:

„Selliste õigusnormide rikkumine, mis puudutab järgmist, toob endaga alati kaasa tühisuse:

[…]

b) kohtute esemeline ja isikuline pädevus, kui pädeva kohtu asemel on kohtuotsuse teinud madalama astme kohus;

[…]“.

30 Kriminaalmenetluse seadustiku artiklis 342 on sätestatud:

„Kohtuliku eelmenetluse eesmärk on pärast kohtusse pöördumist kontrollida kohtusse pöördumise pädevust ja seaduslikkust, samuti kontrollida kriminaalmenetluse eest vastutavate organite poolt tõendite kogumise ja toimingute tegemise seaduslikkust.

31 Selle seadustiku artikli 426 lõikes 1 on ette nähtud:

„Erakorralise kaebuse kriminaalasjas jõustunud kohtuotsuse tühistamiseks võib esitada järgmistel juhtudel:

[…]

d) kui apellatsioonikohtu koosseis on õigusvastane või on tegemist vastuoluga;

[…]“.

32 Nimetatud seadustiku artikli 428 lõikes 1 on ette nähtud:

„Erakorralise tühistamiskaebuse võib artikli 426 punktide a ja c–h alusel esitada 30 päeva jooksul apellatsioonikohtu otsuse kuulutamisest.“

Seadus nr 47/1992

33 18. mai 1992. aasta seaduse nr 47/1992 konstitutsioonikohtu koosseisu ja tegevuse kohta (Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale; uuesti avaldatud *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 807, 3.12.2010) artiklis 3 on ette nähtud:

„1. Konstitutsioonikohtu pädevus on sätestatud põhiseaduses ja käesolevas seaduses.

2. Konstitutsioonikohtul on talle antud volituste kasutamisel ainuõigus otsustada oma pädevuse üle.

3. Ükski avaliku võimu kandja ei saa vaidlustada konstitutsioonikohtu pädevust, mis on kindlaks määratud vastavalt lõikele 2.“

34 Selle seaduse artikli 34 lõikes 1 on sätestatud:

„Konstitutsioonikohus lahendab põhiseaduslikku laadi õiguslike vastuolusid avaliku võimu kandjate vahel Rumeenia presidendi, kahe koja esimeestest ühe esimehe, peaministri või kõrgema kohtute nõukoja esimehe taotlusel.“

Seadus nr 78/2000

35 18. mai 2000. aasta seaduse nr 78/2000 korruptsiooni ennetamise, avastamise ja tõkestamise kohta (Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 219, 18.5.2000) artikli 5 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva seaduse kohaldamisel on korruptsioonisüüteod karistusseadustiku artiklites 289–292 sätestatud süüteod, sealhulgas juhul, kui need on toime pannud karistusseadustiku artiklis 308 viidatud isikud.“

36 Karistusseadustiku artiklid, millele on viidatud seaduse nr 78/2000 artikli 5 lõikes 1, käsitlevad vastavalt passiivset korruptsiooni (artikkel 289), aktiivset korruptsiooni (artikkel 290), mõjuvõimuga kauplemist (artikkel 291) ja aktiivset mõjuvõimuga kauplemist (artikkel 292).

37 Selle seaduse artikli 29 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevas seaduses sätestatud kuritegude arutamiseks esimeses kohtuastmes moodustatakse erikoosseisud.“

Seadus nr 303/2004

38 28. juuni 2004. aasta seaduse nr 303/2004 kohtunike ja prokuröride staatuse kohta (Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 826, 13.9.2005), muudetud 17. jaanuari 2012. aasta seadusega nr 24/2012 (Legea nr. 24/2012, *Monitorul Oficial al României*, nr 51, 23.1.2012), (edaspidi „seadus nr 303/2004“) artiklis 99 on sätestatud:

„Distsiplinaarsüüteod on:

[…]

o) kohtuasjade juhusliku jaotamise sätete eiramine;

[…]

ș) konstitutsioonikohtu otsuste järgimata jätmine […];

[…]“.

39 Selle seaduse artikli 100 lõikes 1 on ette nähtud:

„Distsiplinaarkaristused, mida võib kohtunikele ja prokuröridele määrata proportsioonis süüteo raskusega, on:

[…]

e) ilma jätmine õigusest töötada kohtunikuna.“

40 Nimetatud seaduse artiklis 101 on sätestatud:

„Artiklis 100 ette nähtud distsiplinaarkaristusi määravad kõrgema kohtunike nõukoja sektsioonid vastavalt oma konstitutsioonilises seaduses sätestatud tingimustele.“

Seadus nr 304/2004

41 28. juuni 2004. aasta seadust nr 304/2004 kohtukorralduse kohta (Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 827, 13.9.2005) muudeti muu hulgas:

– 25. oktoobri 2010. aasta seadusega nr 202/2010 meetmete kohta vaidluste lahendamise kiirendamiseks (Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor; *Monitorul Oficial al României*, nr 714, 26.10.2010);

– 19. juuli 2013. aasta seadusega nr 255/2013 kriminaalmenetluse seadustikku käsitleva seaduse nr 135/2010 rakendamise ning teatavate kriminaalmenetlust käsitlevaid sätteid sisaldavate õigusaktide muutmise ja täiendamise kohta (Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 515, 14.8.2013);

– 20. juuli 2018. aasta seadusega nr 207/2018, millega muudetakse ja täiendatakse seadust nr 304/2004 kohtukorralduse kohta (Legea nr 207/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 636, 20.7.2018).

42 Seaduse nr 304/2004, viimati muudetud seadusega nr 207/2018 (edaspidi „muudetud seadus nr 304/2004“), artikli 19 lõige 3 sätestab:

„Kassatsioonikohtu nõukogu võib iga aasta alguses kohtu esimehe või aseesimehe ettepanekul heaks kiita kassatsioonikohtu kodade hulgas spetsialiseerunud kohtukoosseisude moodustamise, võttes arvesse kohtuasjade arvu ja iseloomu, iga koja töömahtu, samuti kohtunike spetsialiseerumist ja vajadust kasutada nende ametialast kogemust.“

43 Selle seaduse artikli 24 lõikes 1 on ette nähtud:

„Viiest kohtunikust koosnev kohtukoosseis arutab apellatsioonkaebusi, mis on esitatud kassatsioonikohtu kriminaalosakonna otsuste peale esimeses astmes, lahendab kassatsioonkaebusi viiest kohtunikust koosneva kohtukoosseisu apellatsiooniastmes tehtud otsuste peale pärast nende menetlusse võtmise otsustamist, menetleb apellatsioonkaebusi kassatsioonikohtu kriminaalosakonna poolt esimeses astmes tehtud otsuste peale, lahendab vastavalt seadusele distsiplinaarasju ja muid juhtumeid talle seadusega antud pädevuse piires.“

44 Nimetatud seaduse artikli 29 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kassatsioonikohtu nõukogul on järgmised volitused:

a) kiita heaks määrus kassatsioonikohtus organisatsioonilise struktuuri ja halduskorralduse kohta ning ametikohtade loetelu;

[…]

f) teostada muid pädevusi, mis on ette nähtud määrusega kassatsioonikohtu organisatsioonilise struktuuri ja halduskorralduse kohta.“

45 Sama seaduse artikli 31 lõikes 1 on sätestatud:

„Kriminaalasjades moodustatakse kohtukoosseisud järgmiselt:

a) kohtuasjades, mis vastavalt seadusele on kassatsioonikohtu pädevuses, koosneb kohtukoosseis kolmest kohtunikust;

[…]“.

46 Muudetud seaduse nr 304/2004 artiklis 32 on ette nähtud:

„1. Iga aasta alguses kinnitab nõukogu kassatsioonikohtu esimehe või aseesimeeste ettepanekul viieliikmeliste kohtukoosseisude arvu ja nende koosseisud.

[…]

4. Nende koosseisude kohtunikud määrab kassatsioonikohtu esimees või tema äraolekul üks kahest aseesimehest loosiga avalikul istungil. Kohtuasju arutavate kohtukoosseisude liikmeid võib muuta üksnes erandjuhul, lähtudes objektiivsetest kriteeriumidest, mis on kindlaks määratud määrusega kassatsioonikohtu organisatsioonilise struktuuri ja halduskorralduse kohta.

5. Viieliikmeliste koosseisude eesistujaks on kassatsioonikohtu esimees, üks aseesimeestest või kolleegiumide esimehed, kui nad on lõike 4 kohaselt määratud asjasse puutuvasse koosseisu.

6. Kui ükski eespool nimetatud isikutest ei ole viieliikmelisse koosseisu määratud, on koosseisu eesistujaks rotatsiooni korras iga kohtunik kohtunikuteenistuses oldud aja järjestuses.

7. Kohtuasjad, mis kuuluvad viieliikmeliste koosseisude pädevusse, määratakse arvutisüsteemi abil juhuslikult.“

47 Seadusest nr 202/2010 tulenevas redaktsioonis sätestas seaduse nr 304/2004 artikkel 32:

„1. Kriminaalasjades moodustatakse iga aasta alguses kaks viieliikmelist kohtukoosseisu, mis koosnevad ainult kassatsioonikohtu kriminaalkolleegiumi liikmetest.

[…]

4. Kassatsioonikohtu nõukogu kiidab heaks viieliikmeliste kohtukoosseisude koosseisu. Kohtunikud, kes osalevad kohtukoosseisus, nimetab loosimise teel avalikul kohtuistungil kassatsioonikohtu esimees või tema puudumisel aseesimees. Kohtuasju arutavate kolleegiumide liikmeid võib muuta üksnes erandjuhul, lähtudes objektiivsetest kriteeriumidest, mis on kindlaks määratud määrusega kassatsioonikohtu organisatsioonilise struktuuri ja halduskorralduse kohta.

5. Viieliikmelise kohtukoosseisu eesistujaks on kassatsioonikohtu esimees või aseesimees. Nende puudumisel võib kohtukoosseisu eesistujaks olla kolleegiumi esimees, kelle määrab sellesse ametisse Înalta Curte de Casație şi Justiție esimees, või tema puudumisel aseesimees.

6. Lõigetes 1 ja 2 nimetatud kohtukoosseisu pädevusse kuuluvad asjad määratakse arvutisüsteemi abil juhuslikult.“

48 Seadusest nr 255/2013 tulenevas redaktsioonis olid seaduse nr 304/2004 artikli 32 lõiked 1 ja 6 sõnastatud peaaegu identselt eelmises punktis viidatud redaktsiooniga, samas kui selle artikli lõigetes 4 ja 5 oli sätestatud:

„4. Kassatsioonikohtu nõukogu kiidab kriminaalkolleegiumi esimehe ettepanekul heaks viieliikmeliste kohtukoosseisude arvu ja koosseisu. Kohtunikud, kes osalevad kohtukoosseisus, nimetab loosimise teel avalikul kohtuistungil kassatsioonikohtu esimees või tema puudumisel aseesimees. Kohtuasju arutavate kolleegiumide liikmeid võib muuta üksnes erandjuhul, lähtudes objektiivsetest kriteeriumidest, mis on kindlaks määratud määrusega kassatsioonikohtu organisatsioonilise struktuuri ja halduskorralduse kohta.

5. Viieliikmelise kohtukoosseisu eesistujaks on kassatsioonikohtu esimees või aseesimees, kui ta kuulub vastavalt lõikele 4 kohtukoosseisu, kriminaalkolleegiumi esimees või vanim liige.“

49 Muudetud seaduse nr 304/2004 artikkel 33 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kassatsioonikohtu esimees või tema puudumisel üks aseesimeestest on eesistujaks ühendatud kodades, kohtukoosseisus, mis on pädev arutama seaduse huvides esitatud apellatsioonkaebusi, ja kohtukoosseisus, mis on pädev otsustama õigusküsimusi, viiest kohtunikust koosnevas kohtukoosseisus ja kõikides kohtukoosseisudes kodade raames, kui ta osaleb kohtuotsuse tegemisel.

[…]

3. Kodade esimehed võivad olla koja mis tahes koosseisu eesistujaks ning teised koja liikmed on eesistujaks rotatsiooni alusel.“

50 Seaduse nr 304/2004 artikli 33 lõige 1 seadusega nr 202/2010 muudetud redaktsioonis nägi ette:

„Kassatsioonikohtu esimees või tema puudumisel üks aseesimeestest on eesistujaks ühendatud kodades, viiest kohtunikust koosnevas kohtukoosseisus ja kõikides kohtukoosseisudes, kui ta osaleb kohtuotsuse tegemisel.“

51 Seaduse nr 304/2004 artikli 33 lõige 1 seadusega nr 255/2013 muudetud redaktsioonis sätestab:

„Kassatsioonikohtu esimees või tema puudumisel üks aseesimeestest on eesistujaks ühendatud kodades, kohtukoosseisus, mis on pädev arutama seaduse huvides esitatud apellatsioonkaebusi, ja kohtukoosseisus, mis on pädev otsustama õigusküsimusi, viiest kohtunikust koosnevas kohtukoosseisus ja kõikides kohtukoosseisudes, kui ta osaleb kohtuotsuse tegemisel.“

Määrus kassatsioonikohtu struktuuri ja halduskorralduse kohta

52 21. septembri 2004. aasta määruse kassatsioonikohtu struktuuri ja halduskorralduse kohta (Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie (edaspidi „struktuuri ja halduskorralduse määrus“), mida on muudetud 28. jaanuari 2014. aasta otsusega nr 3/2014, millega muudetakse ja täiendatakse struktuuri ja halduskorralduse määrust (Hotărârea nr. 3/2014 pentru modificarea şi completarea Regulamentului privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 75, 30.1.2014), artiklis 28 oli sätestatud:

„1. Viieliikmelised koosseisud, millel on pädevus arutada seaduses ette nähtud kohtuasju, tegutsevad kassatsioonikohtu juures.

[…]

4. Viieliikmeliste koosseisude eesistujaks on kohtu esimees, aseesimehed, kriminaalkolleegiumi esimees või vanim liige.“

53 Sama määruse artikli 29 lõikes 1 oli ette nähtud:

„Selleks, et moodustada viieliikmelised koosseisud kriminaalasjade jaoks, määrab kassatsioonikohtu esimees või tema äraolekul üks aseesimeestest igal aastal loosiga avalikul istungil igasse koosseisu neli või vajaduse korral viis kassatsioonikohtu kriminaalkolleegiumi liiget.“

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Põhikohtuasjade ühised tunnused

54 Põhikohtuasjad on jätk ulatuslikule kohtu- ja korruptsioonivastase võitluse reformile Rumeenias. Seda reformi jälgitakse liidu tasandil alates 2007. aastast vastavalt koostöö- ja jälgimiskorrale, mis on kehtestatud otsusega 2006/928 Rumeenia ühinemisel Euroopa Liiduga (edaspidi „koostöö- ja jälgimiskord“).

55 Need vaidlused puudutavad kriminaalmenetlusi, mille raames eelotsusetaotluse esitanud kohtud esitavad küsimuse, kas nad võivad jätta liidu õiguse alusel kohaldamata teatavad konstitutsioonikohtu otsused, mis on tehtud aastatel 2016–2019, täpsemalt 16. veebruari 2016. aasta kohtuotsus nr 51/2016 (kohtuasi C-379/19), 4. mai 2017. aasta kohtuotsus nr 302/2017 (kohtuasi C-379/19), 7. novembri 2018. aasta kohtuotsus nr 685/2018 (kohtuasjad C-357/19, C-547/19 ja C-840/19), 16. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus nr 26/2019 (kohtuasi C-379/19), ning 3. juuli 2019. aasta kohtuotsus nr 417/2019 (kohtuasjad C-811/19 ja C-840/19).

56 Eelotsusetaotluse esitanud kohtud märgivad, et riigisisese õiguse kohaselt on konstitutsioonikohtu otsused üldiselt siduvad ning nende järgimata jätmine kohtunike poolt kujutab endast seaduse nr 303/2004 artikli 99 punkti ş kohaselt distsiplinaarsüütegu. Kuid nagu nähtub Rumeenia põhiseadusest, ei kuulu konstitutsioonikohus Rumeenia kohtusüsteemi ning see on olemuselt poliitiline kohtuorgan. Lisaks on konstitutsioonikohus põhikohtuasjas kõne all olevaid kohtuotsuseid tehes ületanud talle Rumeenia põhiseadusega antud pädevust, sekkunud

üldkohtute pädevusse ja kahjustanud nende kohtute sõltumatust. Lisaks kaasneb kohtuotsustega nr 685/2018 ja nr 417/2019 süsteemse karistamatuse oht korruptsioonivastase võitluse valdkonnas.

57 Selles kontekstis viitavad eelotsusetaotluse esitanud kohtud eelkõige komisjoni 27. jaanuari 2016. aasta aruandele (COM(2016) 41 final), 13. novembri 2018. aasta aruandele COM(2018) 851 final, edaspidi „2018. aasta novembri koostöö- ja jälgimiskorra aruanne“) ja 22. oktoobri 2019. aasta aruandele (COM(2019) 499 final), mis on esitatud Euroopa Parlamendile ja nõukogule Rumeenias koostöö- ja jälgimiskorra raames saavutatud edusammude kohta.

58 Lõpuks viitavad nimetatud kohtud ka konstitutsioonikohtu otsusele nr 104/2018, millest nähtub, et liidu õigus ei ole Rumeenia põhiseadusliku korra suhtes ülimuslik ning otsus 2006/928 ei saa olla viitenorm Rumeenia põhiseaduse artikli 148 kohase põhiseaduslikkuse järelevalve raames.

Kohtuasi C-357/19

59 Kolmest kohtunikust koosneva kriminaalkolleegiumi 28. märtsi 2017. aasta otsusega mõistis kassatsioonikohus teiste hulgas PMi, kes väidetavate süütegude toimepanemise ajal oli minister, RO, TQ ja SP süüdi aastatel 2010–2012 toime pandud ELi vahendite haldamisega seotud korruptsiooni ja ametiseisundi kuritarvitamise süütegudes ning käibemaksuga seotud maksupettustes. Nii kohtualuste kui Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție (kassatsioonikohtu juures tegutsev prokuratuur – riiklik korruptsioonivastase võitluse amet, Rumeenia) (edaspidi „korruptsioonivastase võitluse amet“) apellatsioonkaebuse jättis kassatsioonikohus viieliikmelise kohtukoosseisu 5. juunil 2018 tehtud otsusega rahuldamata. Viieliikmelisse koosseisu kuulusid kriminaalkolleegiumi esimees ja neli loosi teel määratud kohtunikku vastavalt kassatsioonikohtu praktikale asjaomasel perioodil, mis põhines sama kohtu struktuuri ja halduskorralduse määrusel. 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus on jõustunud.

60 7. novembril 2018 kuulutatud otsuses nr 685/2018 konstitutsioonikohus, kelle poole oli pöördunud Rumeenia peaminister Rumeenia konstitutsiooni artikli 146 punkti e alusel, tuvastas kõigepealt, et parlamendi ja kassatsioonikohtu vahel esineb põhiseaduslikku laadi õiguslik vastuolu, mis on tingitud praktikast, mille kohaselt määrati apellatsiooniastme viieliikmelise koosseisu viiest liikmest loosi teel ainult neli ja mitte kogu koosseis, mis on vastuolus muudetud seaduse nr 304/2004 artikliga 32, leidis järgmiseks, et selliselt õigusvastaselt moodustatud kohtukoosseisu poolt apellatsioonimenetluses tehtud kohtuotsus on täielikult tühine, ning märkis lõpuks, et see kohtuotsus on Rumeenia konstitutsiooni artikli 147 lõike 4 alusel alates selle avaldamisest kohaldatav käimasolevatele kohtuasjadele, lõpetatud kohtuasjadele, kuivõrd poolte käsutuses olevate erakorraliste edasikaebuste esitamise tähtajad ei ole veel möödunud, ning tulevastele olukordadele.

61 Pärast konstitutsioonikohtu otsuse nr 685/2018 avaldamist esitasid PM, RO, TQ ja SP ning korruptsioonivastase võitluse amet kriminaalmenetluse seadustiku artikli 426 lõike 1 alusel kassatsioonikohtule erakorralised edasikaebused, milles palusid 5. juuni 2018. aasta kohtuotsuse tühistada ja apellatsioonkaebused uuesti läbi vaadata. Nad põhjendasid oma kaebust sellega, et kohtuotsus nr 685/2018 on kohustuslik ja tekitab õiguslikke tagajärgi kassatsioonikohtu 5. juuni 2018. aasta kohtuotsusele, kuna nende apellatsioonkaebuste kohta otsuse teinud viiest kohtunikust koosnev kohtukoosseis ei olnud moodustatud vastavalt seadusele, nagu seda on tõlgendanud konstitutsioonikohus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tunnistas erakorralised

edasikaebused vastuvõetavaks eelkõige põhjusel, et need esitati seaduses ettenähtud 30 päeva jooksul alates selle kohtuotsuse teatavakstegemisest, ning otsustas peatada vabadusekaotuslike karistuste täideviimise kuni nimetatud edasikaebuste lahendamiseni.

62 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib eelkõige teada, kas ELL artikli 19 lõikega 1, ELTL artikli 325 lõikega 1 ning finantshuvide kaitse konventsiooni artikli 1 lõike 1 punktidega a ja b ning artikli 2 lõikega 1 on vastuolus kohtuotsuse nr 685/2018 kohaldamine põhikohtuasjas, mille tagajärjeks oleks enne selle otsuse langetamist jõustunud kohtuotsuste tühistamine ja uue apellatsioonimenetluse algatamine raskete pettus- ja korruptsioonijuhtumite puhul.

63 Euroopa Kohtu praktika kohaselt on liikmesriigi kohtute ülesanne tagada ELTL artikli 325 lõikest 1 tulenevate kohustuste täielik toime, järgides vajaduse korral hartaga tagatud põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, ning jätta kohaldamata riigisisesed õigusnormid, mis takistavad tõhusate ja hoiatavate karistuste kohaldamist liidu finantshuve kahjustavate pettuste eest. Seda kohtupraktikat arvestades tekib küsimus, kas liikmesriikide kohustus, mis tuleneb ELTL artikli 325 lõikest 1 ning finantshuvide kaitse konventsiooni artikli 1 lõike 1 punktidest a ja b ning artikli 2 lõikest 1, puudutab ka juba kohaldatud kriminaalkaristuste täitmist. Samuti tekib küsimus selle kohta, kas ELTL artikli 325 lõikes 1 kasutatud sõnad „ja muu liidu finantshuve kahjustav ebaseaduslik tegevus“ hõlmavad nii korruptsioonijuhtumeid otseses tähenduses kui ka pettuse katset, mis pandi toime pettuse teel sõlmitud riigihankelepingu raames, mida kavatseti rahastada Euroopa fondidest, kuid mis pärast seda, kui nende fondide korraldusasutus keeldus rahastamisest, tasuti täielikult riigieelarvest. Selles kontekstis oli liidu finantshuvide kahjustamise oht olemas, kuigi selline oht ei realiseerunud.

64 Lisaks rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ELL artiklite 2 ja 19 kohaselt peab iga liikmesriik tagama, et tema õiguskaitsesüsteemi kuuluvad kohtud vastavad sõltumatuse nõuetele, et tagada menetlusosalistele tõhus kohtulik kaitse. Sõltumatuse tagatis eeldab Euroopa Kohtu praktika kohaselt, et kohtunikud saaksid oma kohtulikke ülesandeid täita täiesti iseseisvalt, ilma et neil oleks mingit hierarhilist seost, et olla kaitstud väljastpoolt tuleva sekkumise ja surve eest, mis võib kahjustada nende sõltumatust ja mõjutada nende otsuseid.

65 Lisaks, arvestades eelkõige seaduslikkuse põhimõtte tähtsust, mis nõuab, et seadus peab olema ettenähtav, täpne ja mitte tagasiulatuv, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas harta artikli 47 lõikes 2 sisalduva mõistega „seaduse alusel moodustatud [kohus]“ on vastuolus konstitutsioonikohtu tõlgendus, mis puudutab tema viieliikmelise kolleegiumi moodustamise õigusvastasust. Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale, mis tuleneb 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsusest Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105) ja 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsusest M.A.S. ja M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936), on liikmesriigi kohtud juhul, kui nad peavad otsustama jätta materiaalõiguslikud karistusõiguse sätted kohaldamata, kohustatud tagama kuriteos süüdistatavate isikute põhiõiguste järgimise, võimalusega kohaldada põhiõiguste kaitse riigisiseseid standardeid, tingimusel et see ei kahjusta hartas ette nähtud kaitse taset, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, ega liidu õiguse esimust, ühtsust või tõhusust.

66 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et liidu õigusega on vastuolus eelkõige otsuse nr 685/2018 kohaldamine, kuna selle kohtuotsusega tühistatakse kassatsioonikohtu lõplikud otsused, mis on tehtud viieliikmelises koosseisus, ning võetakse märkimisväärse hulga liidu finantshuve kahjustavate suurte pettuste korral määratud karistustelt nende tõhus ja hoiatav iseloom. Arvestades menetluste keerukust ja pikkust enne lõpliku kohtuotsuse langetamist pärast asjaomaste juhtumite uuesti läbivaatamist, tekitaks see karistamatuse mulje ja kujutaks endast isegi süsteemset karistamatuse ohtu aegumise tõttu.

Lisaks on kohtunike sõltumatuse ja õiguskindluse põhimõttega vastuolus see, kui otsusel nr 685/2018 võiks olla siduvaid õiguslikke tagajärgi kriminaalasjades tehtud otsustele, mis on selle otsuse kuulutamise kuupäevaks jõustunud, kui puuduvad mõjuvad põhjused, mis seaksid kahtluse alla õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele nendes kohtuasjades, mida kinnitab koostöö- ja jälgimiskorra 2018. aasta novembri aruanne.

67 Lõpuks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et eksisteerib suur oht, et Euroopa Kohtu vastused esitatud küsimustele kaotavad riigisiseses õiguses mõju, arvestades käesoleva kohtuotsuse punktis 58 viidatud konstitutsioonikohtu praktikat.

68 Neil asjaoludel otsustas kassatsioonikohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELL artikli 19 lõiget 1, ELTL artikli 325 lõiget 1 ja [finantshuvide kaitse konventsiooni] artikli 1 lõike 1 punkte a ja b ning artikli 2 lõiget 1 ja õiguskindluse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui kohtuotsuse teeb kohtusüsteemist väljapoole jääv organ [konstitutsioonikohus], kes otsustab kohtukoosseisu seaduslikkuse üle, võimaldades seega rahuldada teatud ajavahemikul tehtud lõplike otsuste peale esitatud erakorralisi edasikaebusi?

2. Kas [harta] artikli 47 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus asjaolu, et kohtusüsteemist väljapoole jääv organ annab riigisisese õiguse kohaselt siduva hinnangu kohtukoosseisule, tuvastades, et kohtukoosseis, millesse kuulub kohtunik, kellel on juhtimisülesanded ja keda ei ole määratud juhuslikult, vaid menetlusosalistele teada oleva ja nende poolt vaidlustamata läbipaistva eeskirja alusel, mida kohaldatakse kõigi selle koosseisu menetletavate kohtuasjade puhul, ei ole sõltumatu ega erapooletu?

3. Kas liidu õiguse esimust tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohtul lubatakse jätta kohaldamata konstitutsioonikohtu otsus, mis on tehtud põhiseadusega vastuolu puudutavas kohtuasjas ja mis on liikmesriigi õiguse kohaselt siduv?“

Kohtuasi C-379/19

69 Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Oradea (Rumeenia riikliku korruptsioonivastase võitluse ameti Oradea territoriaalne üksus) saatis 22. augustil 2016 Tribunalul Bihorile (Bihori esimese astme kohus, Rumeenia) kriminaalasja, milles KId, LJi, JHd ja IGd süüdistati mõjuvõimuga kauplemises, aktiivses korruptsioonis, passiivses korruptsioonis ning mõjuvõimuga kauplemisele ja aktiivsele korruptsioonile kaasaaitamises.

70 Selles menetluses palusid KI ja LJ kriminaalmenetluse seadustiku artikli 342 alusel, et tõendikogumist jäetaks välja Serviciul Român de Informații (Rumeenia luureamet, edaspidi „SRI“) teostatud telefonikõnede pealtkuulamise salvestiste protokollidest saadud tõendid. Oma taotluse põhjendamiseks tuginesid asjaomased isikud kohtuotsusele nr 51/2016, millega konstitutsioonikohus tunnistas kriminaalmenetluse seadustiku artikli 142 lõike 1 põhiseadusega vastuolus olevaks, kuna see annab loa võtta kriminaalmenetluses jälitusmeetmeid „muude riigi eriorganite“ ja eelkõige SRI poolt.

71 Tribunalul Bihori (Bihori esimese astme kohus, Rumeenia) eelistungikohtunik jättis 27. jaanuari 2017. aasta määrusega KI ja LJi taotluse rahuldamata põhjendusega, et kohtuotsus nr 51/2016 avaldab toimet ainult tulevikus ja tõendid on saadud seaduslikult, ning määras alustada KI, LJi,

JH ja IG suhtes kohtulikku menetlust. Selle määruse peale esitatud määruskaebuse jättis Curtea de Apel Oradea (Oradea apellatsioonikohus, Rumeenia) rahuldamata, leides samuti, et kohtuotsus nr 51/2016 ei ole kohaldatav tehniliste jälitustoimingute suhtes, mis on määratud käesolevas menetluses, sest see kohtuotsus, mis avaldati 14. märtsi 2016. aasta *Monitorul Oficial al României*'is (Rumeenia ametlik väljaanne), omab põhiseaduse artikli 147 lõike 4 kohaselt õiguslikku toimet ainult tulevikus.

72 Eelotsusetaotluse esitanud kohtus toimunud kriminaalmenetluses väitsid IG, KI, LJ ja JH sisuliselt, et telefonikõnede pealtkuulamise protokollid on täielikult tühised juhul, kui SRI osales jälitustegevuse lubade elluviimisel. Lisaks kohtuotsusele nr 51/2016 tuginesid asjaomased isikud kohtuotsustele nr 302/2017 ja 26/2019, millega konstitutsioonikohus tunnistas põhiseadusvastaseks kriminaalmenetluse seadustiku artikli 281 lõike 1 punkti b, kuna see ei näinud ette absoluutset tühisust rikkumise korral, mis puudutab kriminaalmenetluse eest vastutava asutuse esemelist ja isikulist pädevust (kohtuotsus nr 302/2017), ning leidis, et eelkõige parlamendi ja Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (kassatsioonikohtu juures tegutsev prokuratuur) vahel esineb põhiseaduslikku laadi õiguslik vastuolu, mis tuleneb asjaolust, et aastatel 2009 ja 2016 korruptsioonivastase võitluse ameti ja SRI vahel sõlmitud kaks koostööprotokolli, mis rikkusid korruptsioonivastase võitluse ameti põhiseaduslikku pädevust, õõnestasid kriminaalmenetluste teostamist reguleerivat menetlusõigust (kohtuotsus nr 26/2019).

73 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt korruptsioonivastase võitluse ametis läbi viidud kontrolli tulemusena selgus, et üheksa jälitustegevuse luba viidi ellu SRI tehnilise toega ja kaks pärast kohtuotsuse nr 51/2016 avaldamist ilma selle asutuse sekkumiseta.

74 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et ta peab esmajärjekorras tegema otsuse tõendite välistamise taotluse kohta ja tal tekib eelkõige küsimus, kas ta peab kohaldama kohtuotsuseid nr 51/2016, 302/2017 ja 26/2019. Nende kolme kohtuotsuse koostoime tõttu piisab nimelt sellest, kui kohus tuvastab SRI osalemise jälitustegevuse loa elluviimises, et tõendite kogumise meetmed oleksid absoluutselt tühised ja et vastavad tõendid oleksid tõendite hulgast välistatud.

75 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab siiski, et siiani kehtivate riigisiseste õigusnormide kohaselt sõltub tõendite kõrvaldamise taotluse vastuvõetavus sellest, kas taotlus on esitatud enne eeluurimise staadiumi lõppu. Lisaks annavad põhiseaduslikud normid konstitutsioonikohtu otsustele toime ainult *ex nunc*. Viimane on seega kohtupraktikas kinnitanud oma otsuste kohaldamist pooleliolevates kohtuasjades, seades seega kohtutele kohustuse lugeda tühiseks kõik asjaomased menetlustoimingud või tõendamisvahendid, ilma et oleks võimalik hinnata igat juhtumit eraldi, isegi kui need toimingud tehti – nagu käesoleval juhul – õigusnormide alusel, mille puhul nende kohaldamise ajal eeldati, et need on põhiseadusega kooskõlas.

76 Esiteks on Rumeenia kohustatud võitlema korruptsiooni vastu ning komisjon tuvastas 2018. aasta novembri koostöö- ja jälgimiskorra aruandes, et liikmesriik peab jätkama riigisisese korruptsioonivastase strateegia rakendamist, järgides valitsuse poolt 2016. aasta augustis antud tähtaegu. Teiseks peaks konstitutsioonikohus vastavalt Rumeenia põhiseaduse artiklile 146 piirduma selle kontrollimisega, kas seadus on Rumeenia põhiseadusega kooskõlas, mitte tegelema seaduse tõlgendamisega, selle kohaldamisega ja õigusnormide kehtestamisega tagasiulatuvalt. Lisaks näib konstitutsioonikohtu soov tagada otseselt oma kohtuotsustega poolte menetlusõiguste järgimine kriminaalmenetluses ülemäärane, kui võtta arvesse Rumeenia riigi sellekohaseid mehhanisme, nagu Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud ja 1. augustil 2018 jõustunud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“)

protokoll nr 16. Lisaks keeldus Euroopa Kohus oma 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsusest Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107) tulenevas kohtupraktikas tunnustamast liidu õiguse esimuse piirangut soodsamate riigisiseste põhiõiguste suhtes.

77 Mis puudutab põhikohtuasja, siis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et see on piisavalt tihedalt seotud liidu õigusega osas, milles see puudutab kohtu pädevuse teostamist kooskõlas õigusriigi ja kohtunike sõltumatuse põhimõttega, ning kuna see kohtuasi tõstatab küsimusi koostöö- ja jälgimiskorra laadi ja õigusliku mõju kohta ning liidu õiguse esimuse kohta konstitutsioonikohtu praktika ees. Konstitutsioonikohus piiras Rumeenia kohtute Rumeenia põhiseadusest ja liidu õigusest tulenevat pädevust mõista õigust, leides käesoleva kohtuotsuse punktis 58 viidatud kohtuotsuses nr 104/2018, et otsus 2006/928 ei saa olla võrdlusaluseks Rumeenia põhiseaduse artikli 148 kohase põhiseaduslikkuse järelevalve raames.

78 Seega on vaja, et Euroopa Kohus täpsustaks, kas koostöö- ja jälgimiskord on kohustuslik, ning kui see on nii, siis kas seda tuleb tunnustada nii selle korra raames koostatud aruannetes sõnaselgelt soovitatud meetmete puhul kui ka kõigi nendes aruannetes sisalduvate järelduste puhul, eelkõige nende puhul, mis puudutavad riiklikke meetmeid, mis on vastuolus Euroopa Komisjoni soovitustega seoses demokraatiaga õiguse kaudu (Veneetsia komisjon) ja riikide rühma korruptsioonivastase töörühma (GRECO) soovitustega. Arvestades õigusriigi ja kohtunike sõltumatuse põhimõtet, tekib lisaks küsimus, kas liikmesriigi kohtunik võib – ilma et ta riskiks, et tema suhtes kohaldatakse distsiplinaarkaristusi, mis on seaduses sõnaselgelt ette nähtud – oma pädevuse teostamisel eirata konstitutsioonikohtu otsuste tagajärgi, kui viimane ületab oma pädevuse piire.

79 Neil asjaoludel otsustas Tribunalul Bihor (Bihori esimese astme kohus, Rumeenia) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas otsusega [2006/928] kehtestatud koostöö- ja jälgimiskord ja selle korra raames koostatud aruannetes esitatud nõuded on Rumeenia jaoks siduvad?

2. Kas ELL artiklit 2 koostoimes ELL artikli 4 lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et Rumeenia kohustus järgida otsusega [2006/928] kehtestatud [koostöö- ja jälgimiskorra] raames koostatud aruannetes kehtestatud nõudeid kuulub liikmesriigi kohustuste hulka austada õigusriigi põhimõtteid ka osas, mis puudutab seda, et niisugune poliitilist laadi kohus nagu konstitutsioonikohus hoidub sekkumast seaduse tõlgendamiseks ning selle konkreetse ja kohustusliku korra kindlaks määramiseks, mida on pädev tegema ainult kohtuvõim, ning uute õigusnormide kehtestamiseks, mis on seadusandliku võimu ainupädevuses. Kas liidu õigus kohustab kõrvaldama konstitutsioonikohtu niisuguse otsuse tagajärjed? Kas liidu õigusega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mis reguleerib niisuguse kohtuametniku distsiplinaarvastutust, kes jätab konstitutsioonikohtu otsuse tõstatatud küsimuse kontekstis kohaldamata?

3. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus ja [harta] artiklis 47 sätestatud kohtute sõltumatuse põhimõttega niisugusena, nagu seda on tõlgendatud Euroopa Liidu Kohtu praktikas (suurkoja 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117), on vastuolus see, kui kohtute pädevus asendatakse [konstitutsioonikohutu] otsustega ([nr 51/2016, nr 302/2017 ja nr 26/2019]), mille tagajärg on niisugune, et kriminaalmenetlus muutub ennustamatuks (tagasiulatuv kohaldamine) ning seadust ei ole

võimalik konkreetsel juhul tõlgendada ja kohaldada? Kas liidu õigusega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mis reguleerib niisuguse kohtuametniku distsiplinaarvastutust, kes jätab konstitutsioonikohtu otsuse tõstatatud küsimuse kontekstis kohaldamata?“

80 27. juuni 2019. aasta kirjas, mis saabus Euroopa Kohtusse 10. juulil 2019, teatas Tribunalul Bihor (Bihori esimese astme kohus) viimasele, et 18. juuni 2019. aasta kohtumäärusega tühistas Curtea de Appel de Oradea (Oradea apellatsioonikohus, Rumeenia) korruptsioonivastase võitluse ameti taotlusel otsuse menetluse peatamise kohta ja andis korralduse jätkata kohtuasja lahendamist seoses muude probleemidega kui need, mida käsitletakse eelotsusetaotluses. Euroopa Kohtu küsimusele vastates täpsustas Tribunalul Bihor (Bihori esimese astme kohus) 26. juuli 2019. aasta kirjas, mis saabus Euroopa Kohtusse 7. augustil 2019, et Euroopa Kohtu vastus esitatud küsimustele on endiselt vajalik. Nimelt jätkus selles kohtus menetlus, ilma et eelotsuse küsimustes nimetatud jälitustegevuse lubade alusel kogutud tõendeid saaks kasutada. Lisaks märkis Tribunalul Bihor (Bihori esimese astme kohus), et kohtuinspektsioon algatas eelotsusetaotluse esitanud kohtuniku suhtes distsiplinaarmenetluse, kuna ta ei järginud eelotsuse küsimustes viidatud konstitutsioonikohtu otsuseid.

Kohtuasi C-547/19

81 Kohtuinspektsioon algatas Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia) kohtuniku CYi suhtes distsiplinaarmenetluse kõrgema kohtute nõukoja kohtunike distsiplinaarküsimusi lahendava kolleegiumi ees põhjendusel, et CY pani toime seaduse nr 303/2004 artikli 99 punktis o ette nähtud distsiplinaarsüüteo.

82 Kõrgema kohtute nõukoja kohtunike distsiplinaarküsimusi lahendav kolleegium jättis 28. märtsi 2018. aasta määrusega vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata Rumeenia kohtunike foorumi CYi toetuseks esitatud menetlusse astumise avalduse. Rumeenia kohtunike foorum ja CY esitasid selle määruse peale kassatsioonkaebuse kassatsioonikohtule.

83 Kõrgema kohtute nõukoja kohtunike distsiplinaarküsimusi lahendav kolleegium määras 2. aprilli 2018. aasta otsusega CYile seaduse nr 303/2004 artikli 100 punkti e kohaselt distsiplinaarkaristuse, millega ta jäeti ilma õigusest töötada kohtunikuna. CY vaidlustas selle otsuse kassatsioonikohtus.

84 Need kaks kohtuasja määrati selle kohtu viieliikmelisele kohtukoosseisule juhuslikkuse põhimõttel ning seejärel liideti nende seotuse tõttu. Selle kohtukoosseisu liikmed määrati kindlaks loosi teel 30. oktoobril 2017.

85 Pärast käesoleva kohtuotsuse punktis 60 viidatud kohtuotsuse nr 685/2018 kuulutamist tegi kassatsioonikohtu nõukogu 8. novembril 2018 otsuse viieliikmelise kohtukoosseisu loosimise kohta. 2018. aasta detsembris võttis kõrgem kohtute nõukoda vastu kaks otsust, millega kehtestati eeskirjad, et tagada selles kohtuotsuses sõnastatud nõuete täitmine. Nende otsuste täitmiseks loosis kassatsioonikohus uuesti kohtukoosseisud 2018. aasta jaoks, sealhulgas juba määratud kohtuasjades, milles ei olnud kuni selle aasta lõpuni ühtegi menetlustoimingut määratud, sh põhikohtuasja liidetud kohtuasjad.

86 Uue kohtukoosseisu ees esitas CY muu hulgas väite, et kohtukoosseis oli õigusvastane, vaidlustades eelkõige kohtuotsuse nr 685/2018 ja kõrgema kohtute nõukoja hilisemate järjestikuste otsuste kooskõla ELL artikliga 2. CY märkis selle kohta, et konstitutsioonikohus ja

kõrgem kohtute nõukoda ületasid oma pädevust, ning lisas, et kui need kaks asutust ei oleks sekkunud kassatsioonikohtu tegevusse, siis ei oleks kohtukoosseisu järjepidevuse põhimõtet rikutud ja kohtuasi oleks õigesti määratud viiest kohtunikust koosnevale koosseisule.

87 Selleks, et teha otsus CY esitatud õigusvastasuse väite kohta, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult teada, kas niisugune konstitutsioonikohtu sekkumine õigusemõistmisesse, nagu tuleneb kohtuotsusest nr 685/2018, on kooskõlas ELL artiklis 2 osutatud õigusriigi põhimõttega ning ELL artikli 19 ja harta artikliga 47 tagatud kohtusüsteemi sõltumatusega.

88 Sellega seoses rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks konstitutsioonikohtu liikmete nimetamise poliitilist mõõdet ja tema erilist positsiooni riigivõimu ülesehituses.

89 Teiseks on Rumeenia konstitutsiooni artikli 146 punktis e ette nähtud avaliku võimu kandjate vaheliste põhiseaduslikku laadi õiguslike vastuolude tuvastamise menetlus kui selline problemaatiline, kuna sama sätte kohaselt on õigus seda menetlust algatada poliitilistel organitel. Lisaks on akti õigusvastasuse ja põhiseadusliku vastuolu esinemise vaheline piir väga hägus ja võimaldab õigussubjektide piiratud ringil kasutada õiguskaitsevahendeid paralleelselt nendega, mis on ette nähtud üldkohtutes. See asjaolu koostoimes konstitutsioonikohtu liikmete nimetamise poliitilise mõõtmega võimaldab viimasel sekkuda õigusemõistmisse poliitilistel eesmärkidel või poliitiliselt mõjukate isikute huvides.

90 Kolmandaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et konstitutsioonikohtu järeldus kohtuotsuses nr 685/2018, et kohtuvõimu ja seadusandliku võimu vahel on põhiseaduslikku laadi õiguslik vastuolu, on problemaatiline. Selles kohtuotsuses vastandas konstitutsioonikohus oma tõlgenduse mitmetähenduslikele konstitutsioonilistele sätetele, nimelt muudetud seaduse nr 304/2004 artiklitele 32 ja 33, kassatsioonikohtu poolt oma pädevuse teostamisel omaks võetud tõlgendusele, ning heitis viimati nimetatud kohtule ette seadusandja tahte süstemaatilist eiramist, et tuvastada sellise põhiseaduslikku laadi õigusliku vastuolu olemasolu.

91 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tekib seega küsimus, kas ELL artiklitega 2 ja 19 ning harta artikliga 47 on vastuolus see, kui sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, saab kassatsioonikohtu kohtupraktikat kontrollida ja selle eest karistada konstitutsioonikohtu sekkumisega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et meelevaldne sekkumine kassatsioonikohtus tegevuse õiguspärasuse kontrolli vormis, mis asendaks seaduslikke kohtumenetlusi, näiteks halduskaebusi või kohtumenetluses esitatud menetluslikke vastuväiteid, võib avaldada negatiivset mõju kohtusüsteemi sõltumatusele ja ELL artiklis 2 osutatud õigusriigi alustele endile, kuna konstitutsioonikohus ei ole kohtusüsteemi osa ja talle ei ole antud kohtuotsuse tegemise pädevust.

92 Neil asjaoludel otsustas kassatsioonikohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [ELL] artiklit 2, artikli 19 lõiget 1 ja [harta] artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et need takistavad konstitutsioonikohtul (organil, mis vastavalt liikmesriigi õigusele ei ole kohus) sekkuda sellesse, kuidas kõrgeima astme kohtunik on tõlgendanud ja kohaldanud konstitutsioonilisi seadusi kohtukoosseisude moodustamisel?“

Kohtuasi C-811/19

93 Kassatsioonikohtu kriminaalkolleegiumi kolmeliikmelises koosseisus 8. veebruaril 2018. aastal esimeses kohtuastmes tehtud kohtuotsusega karistati FQd, GPd, HOd, INi ja JMi kahe- kuni kaheksa-aastase vangistusega korruptsiooni, rahapesu ja korruptsiooniga võrdsustatud süütegude eest, mis on toime pandud aastatel 2009–2013 seoses riigihangetega peamiselt ELi toetusfondidest rahastatava projekti raames. Neli süüdistatavat, nende hulgas isik, kes oli järgemööda olnud linnapea, senati liige ja minister, ning korruptsioonivastase võitluse amet esitasid selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse.

94 Apellatsioonimenetluses palusid apellandid kassatsioonikohtul tühistada 8. veebruari 2018. aasta kohtuotsus põhjendusega, et selle on teinud kohtukoosseis, mis ei olnud – vastuolus seadusest tulenevate nõuetega – spetsialiseerunud korruptsioonisüütegudele.

95 Apellandid tuginesid sellega seoses 3. juuli 2019. aasta kohtuotsusele nr 417/2019, mis tehti saadikutekoja esimehe taotlusel, kelle suhtes oli omakorda algatatud kriminaalmenetlus seoses seaduse nr 78/2000 kohaldamisalasse kuuluvate tegudega, mida arutas kassatsioonikohtu viieliikmeline kohtukoosseis apellatsioonikohtuna. Selle kohtuotsusega oli konstitutsioonikohus kõigepealt tuvastanud, et parlamendi ja kassatsioonikohtu vahel esineb põhiseaduslikku laadi õiguslik vastuolu, mis on tingitud sellest, et kassatsioonikohus ei moodustanud korruptsioonisüütegude esimeses kohtuastmes menetlemiseks erikoosseise, mis on vastuolus seaduse nr 78/2000 artikli 29 lõike 1 sätetega, seejärel oli leidnud, et kohtuotsus, mida ei ole teinud erikoosseis, toob endaga kaasa kohtuotsuse tühistamise, ning lõpuks määranud, et kohtuasjad, milles kassatsioonikohus tegi esimeses astmes kolmeliikmelises koosseisus enne 23. jaanuari 2019 lahendi, mis ei ole jõustunud, siis tuleb see nende sätete kohaselt moodustatud erikoosseisude poolt uuesti läbi vaadata. Selles kohtuotsuses oli konstitutsioonikohus nimelt andnud hinnangu, et kui 23. jaanuaril 2019 võttis kassatsioonikohtu kolleegium vastu otsuse, mille kohaselt kõik kolmeliikmelised kohtukoosseisud olid spetsialiseerunud korruptsiooniasjadele, siis võis see otsus välistada põhiseadusvastasuse ainult alates selle vastuvõtmise kuupäevast, kuid mitte tagasiulatuvalt.

96 Eelotsusetaotluse esitanud kohus põhjendab oma eelotsusetaotlust sellega, et põhikohtuasjas kõne all olevad süüteod, nagu peamiselt Euroopa fondidest rahastatavate riigihankelepingute sõlmimise menetlustega seotud korruptsioon ja rahapesu, riivavad või võivad kahjustada liidu finantshuve.

97 Selle kohtu sõnul tekib esiteks küsimus, kas ELL artikli 19 lõiget 1, ELTL artikli 325 lõiget 1, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiivi (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT 2017, L 198, lk 29), artiklit 4 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (ELT 2015, L 141, lk 73), artiklit 58 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui liikmesriigi kohus kohaldab kohtusüsteemivälise asutuse otsust, nagu konstitutsioonikohtu otsus nr 417/2019, mis tegi otsuse tavalise õiguskaitsevahendi kohta, määrates kohtuasjade üleandmise, mille tagajärjeks on kriminaalmenetluste kahtluse alla seadmine, algatades uue kohtumenetluse esimeses astmes. Nimelt on liikmesriigid kohustatud võtma tõhusaid ja hoiatavaid meetmeid, et võidelda liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu.

98 Selles kontekstis tuleb samuti kindlaks teha, kas ELTL artikli 325 lõikes 1 kasutatud väljend „ja muu liidu finantshuve kahjustav ebaseaduslik tegevus“ hõlmab korruptsioonisüütegusid sõna otseses tähenduses, eelkõige kuna direktiivi 2017/1371 artiklis 4 on määratletud „passiivse korruptsiooni“ ja „aktiivse korruptsiooni“ rikkumised. See selgitus on vajalik, kuna üks põhikohtuasjas süüdistatavatest avaldas senati liikme ja ministrina mõju riigiametnikele, julgustas neid tegutsema nende pädevust rikkudes ja sai olulise protsendi peamiselt Euroopa vahenditest rahastatavate riigihankelepingute maksumusest.

99 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tekib samamoodi nagu kohtuasjas C-357/19 Eurobox Promotion jt küsimus ka selle kohta, kas ELL artiklis 2 sätestatud õigusriigi põhimõttega, tõlgendatuna harta artiklist 47 lähtudes, on vastuolus niisugune sekkumine õigusemõistmisse, nagu tuleneb kohtuotsusest nr 417/2019. Nimetatud kohtuotsusega kehtestas konstitutsioonikohus kohtu pädevust omamata siduvaid meetmeid, mis nõuavad uute kohtumenetluste algatamist, kuna kassatsioonikohtu kriminaalkolleegiumi kohtukoosseisud ei ole väidetavalt spetsialiseerunud korruptsioonikuritegudele, kuigi kõik selle kriminaalkolleegiumi kohtunikud täidavad seda spetsialiseerumise nõuet juba ainuüksi selle kohtu kohtunikena.

100 Teiseks tuleb Euroopa Kohtu praktikat ja seaduslikkuse põhimõtet arvestades selgitada harta artikli 47 teises lõigus sisalduva mõiste „seaduse alusel moodustatud kohus“ tähendust, et teha kindlaks, kas selle sättega on vastuolus konstitutsioonikohtu tõlgendus kohtukoosseisu õigusvastasuse kohta.

101 Kolmandaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas liikmesriigi kohus on kohustatud jätma kohtuotsuse nr 417/2019 kohaldamata, et tagada liidu õigusnormide täielik toime. Üldisemalt tuleb samuti uurida, kas tuleb kõrvale jätta konstitutsioonikohtu otsuste tagajärjed, mis kahjustavad kohtunike sõltumatuse põhimõtet kohtuasjades, mida reguleerib ainult riigisisene õigus. Need küsimused tekivad eelkõige seetõttu, et Rumeenia distsiplinaarkord näeb ette distsiplinaarkaristuse kohaldamise kohtuniku suhtes, kui viimane ei võta konstitutsioonikohtu otsuste toimet arvesse.

102 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et kohtuotsus nr 417/2019, millega tühistatakse kassatsioonikohtu kriminaalkolleegiumi kolmest kohtunikust kooseva koosseisu poolt enne 23. jaanuarit 2019 tehtud kohtuotsused, on vastuolus liidu finantshuve kahjustavate raskete rikkumiste eest ette nähtud kriminaalkaristuste tõhususe põhimõttega. Nimelt loob see otsus ühelt poolt karistamatuse tunde ja teisalt kaasneb sellega süsteemne oht, et raskete kuritegude eest ei karistata riiklike aegumistähtaegade tõttu, arvestades menetluse keerukust ja pikkust enne lõpliku kohtuotsuse langetamist pärast asjaomaste juhtumite uuesti läbivaatamist. Nii kestis põhikohtuasjas kohtumenetlus esimeses kohtuastmes oma keerukuse tõttu juba ligikaudu neli aastat. Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kohtunike sõltumatuse põhimõttega, mis on sätestatud liidu õiguses, on vastuolus kohtusüsteemivälise organi otsusega selliste menetluslike meetmete kehtestamine, mis näevad ette teatud kohtuasjade esimeses astmes uuesti läbivaatamise, mille tulemusena seatakse kahtluse alla kriminaalmenetlused, kui puuduvad mõjuvad põhjused, mis annaksid alust kahelda selles, et süüdistatavale tagatakse õigus õiglasele kohtumõistmisele. Käesoleval juhul ei saa aga asjaolu, et kassatsioonikohtu kriminaalkolleegiumi koosseisu kuulusid kohtunikud, kes olid ametisse nimetamisel spetsialiseerunud kriminaalasjadele, käsitada asja õiglase arutamise ja kohtu poole pöördumise õiguse rikkumisena.

103 Neil asjaoludel otsustas kassatsioonikohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELL artikli 19 lõiget 1, ELTL artikli 325 lõiget 1, direktiivi [2015/849] artiklit 58 [ning] direktiivi [2017/1371] artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui kohtuotsuse teeb kohtusüsteemist väljapoole jääv organ, [konstitutsioonikohus], kes otsustab menetlusliku vastuväite üle, mis on esitatud väidetavalt õigusvastase kohtukoosseisu vastu, arvestades kassatsioonikohtu kohtunike spetsialiseerumise põhimõtet (mida ei ole Rumeenia põhiseaduses ette nähtud), ning mis paneb kohtuorganile kohustuse saata tagasi apellatsioonikohtus menetluses olevad kohtuasjad, mis on parajasti (devolutiivse toimega) apellatsioonkaebuse etapis, et need esimeses menetlustsüklis samas kohtuorganis uuesti läbi vaadata?

2. Kas ELL artiklit 2 ja [harta] artikli 47 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui kohtusüsteemist väljapoole jääv organ tunnistab õigusvastaseks kõrgeima kohtuorgani kohtukolleegiumi koosseisu (koosseisu puhul, mis koosneb kohtunikest, kes edutamise ajal vastasid muu hulgas kõrgeima kohtu kriminaalkolleegiumisse edutamise jaoks nõutava spetsialiseerumise tingimusele)?

3. Kas liidu õiguse esimust tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohtul lubatakse jätta kohaldamata konstitutsioonikohtu otsus, milles tõlgendatakse põhiseadusest madalama astme seaduse sätet, mis puudutab kassatsioonikohtu töökorraldust ning mis sisaldub liikmesriigi seaduses korruptsioonijuhtumite ennetamise, avastamise ja nende eest karistamise kohta, mida see kohtuorgan on kuueteistkümne aasta jooksul pidevalt samas tähenduses tõlgendanud?

4. Kas vastavalt [harta] artiklile 47 hõlmab õigus pöörduda vabalt kohtusse kohtunike spetsialiseerumist ja erikoosseisude moodustamist kõrgeimas kohtuorganis?“

Kohtuasi C-840/19

104 Kolmeliikmelise kohtukoosseisu 26. mai 2017. aasta kohtuotsusega mõistis kassatsioonikohus NC-le muu hulgas nelja-aastase vangistuse selle eest, et ta oma ülesannete täitmisel ministri ja parlamendiliikmena kauples mõjuvõimuga – mis on süüteona ette nähtud karistusseadustiku artikli 291 lõikes 1 koostoimes seaduse nr 78/2000 artikliga 6 ja artikli 7 punktiga a – seoses riigihankelepingu sõlmimisega, mida rahastatakse suures osas Euroopa vahenditest. Korruptsioonivastase võitluse amet ja NC esitasid selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse ning kassatsioonikohtu kriminaalkolleegium jättis 28. juuni 2018. aasta viieliikmelise kohtukoosseisu otsusega süüdimõistmise muutmata ja apellatsioonkaebuse rahuldamata. See kohtuotsus on jõustunud.

105 Pärast käesoleva kohtuotsuse punktis 60 viidatud kohtuotsuse nr 685/2018 avaldamist esitasid NC ja korruptsioonivastase võitluse amet erakorralised tühistamiskaebused, väites sisuliselt, et kassatsioonikohtu viieliikmeline kohtukoosseis oli õigusvastane, kuna 26. mai 2017. aasta kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebuste üle otsustanud kohtukoosseisu viiest liikmest olid ainult neli määratud loosi teel.

106 Viieliikmelise kohtukoosseisu 25. veebruari ja 20. mai 2019. aasta otsusega rahuldas kassatsioonikohus kohtuotsust nr 685/2018 arvestades erakorralised kaebused, tühistas NC süüdimõistmise ja saatis viimase ja korruptsioonivastase võitluse ameti apellatsioonkaebused uueks läbivaatamiseks tagasi.

107 Kui apellatsioonimenetlus oli kassatsioonikohtu viieliikmelises kohtukoosseisus veel uuesti läbi vaatamisel, tegi konstitutsioonikohus oma otsuse nr 417/2019, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 95.

108 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas see kohtuotsus on kooskõlas ELL artikliga 2 ja artikli 19 lõikega 1, ELTL artikli 325 lõikega 1, harta artikliga 47 ja direktiivi 2017/1371 artikliga 4. Mis puudutab konkreetselt ELTL artiklit 325, siis esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt samad põhjendused, mis kohtuasjas C-811/19. Nimetatud kohus lisab, et põhikohtuasjas kestsid kohtumenetlused ligikaudu neli aastat ning kohtuotsuse nr 685/2018 kohaldamise tulemusena on kohtuasi apellatsiooniastmes uuesti läbi vaatamisel. Kohtuotsuse nr 417/2019 kohaldamine tooks lisaks kaasa esimeses astmes kohtuasja sisulise lahendamise menetluse uuendamise, mille tagajärjel toimub sama menetlus esimeses kohtuastmes kaks korda ja apellatsiooniastmes kolm korda.

109 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kohtuotsusega nr 417/2019 kehtestati siduvad menetlusmeetmed, mis nõuavad uue kohtumenetluse algatamist, kuna esimese astme kohtukoosseis ei olnud seaduses nr 78/2000 ette nähtud süütegudele spetsialiseerunud. Selle kohtuotsuse tõttu esineb karistamatuse oht märkimisväärses arvus raskete rikkumistega seotud asjades. Neil asjaoludel rikutaks ELTL artiklis 325 sätestatud tõhususe nõuet ja süüdistatava põhiõigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul.

110 Samuti leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et nagu ka kohtuasjades C-357/19, C-547/19 ja C-811/19, tuleb Euroopa Kohtult küsida, kas konstitutsioonikohtu sekkumine on kooskõlas õigusriigi põhimõttega. Rõhutades nimetatud kohtu otsuste järgimise tähtsust, täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tema küsimus ei puuduta mitte konstitutsioonikohtu praktikat üldiselt, vaid üksnes kohtuotsust nr 417/2019. Selles kohtuotsuses oli konstitutsioonikohus vastu kassatsioonikohtu tõlgendusele, mis puudutas seaduses nr 78/2000 ja muudetud seaduses nr 304/2004 sisalduvaid erinevaid sätteid, mis käsitlevad erikoosseisu moodustamist, ning sekkus viimati nimetatud kohtu pädevusse, andes korralduse teatud kohtuasjad uuesti läbi vaadata.

111 Neil asjaoludel otsustas kassatsioonikohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELL artikli 19 lõiget 1, ELTL artikli 325 lõiget 1 ning direktiivi [2017/1371], mis on vastu võetud ELTL artikli 83 lõike 2 alusel, artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui kohtuotsuse teeb kohtusüsteemist väljapoole jääv organ, [konstitutsioonikohus], kes paneb kohtuorganile kohustuse saata uuesti läbivaatamiseks korruptsiooni valdkonna kohtuasjad, milles tehti teatud ajavahemikul kohtuotsus ning mis on parajasti apellatsioonkaebuse etapis, põhjusel, et kõrgeima kohtuorgani sees ei moodustatud selles valdkonnas erikoosseisu, isegi siis, kui [kohtu]koosseisu kuulunud kohtunike spetsialiseerumine ei olnud [selles otsuses] kahtluse all?

2. Kas ELL artiklit 2 ja [harta] artikli 47 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui kohtusüsteemist väljapoole jääv organ tunnistab õigusvastaseks kõrgeima kohtuorgani kohtukoosseisu (koosseisu puhul, mis koosneb kohtunikest, kes edutamise ajal vastasid muu hulgas kõrgeimasse kohtuorganisse edutamise jaoks nõutava spetsialiseerumise tingimusele)?

3. Kas liidu õiguse esimust tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohtul lubatakse jätta kohaldamata konstitutsioonikohtu otsus, mis tehti põhiseadusega vastuolu puudutavas kohtuasjas ja mis on liikmesriigi õiguse kohaselt siduv?“

Menetlus Euroopa Kohtus

Kohtuasjade liitmine

112 Euroopa Kohtu presidendi 26. veebruari 2020. aasta otsustega liideti esiteks kohtuasjad C-357/19 ja C-547/19 ning teiseks kohtuasjad C-811/19 ja C-840/19 menetluse suulise osa ja kohtuotsuse huvides. Euroopa Kohtu presidendi 21. mai 2021. aasta otsusega liideti need kohtuasjad ja kohtuasi C-379/19 kohtuotsuse huvides nende seotuse tõttu.

Kiirendatud menetluse taotlused ja eelisjärjekorras läbivaatamine

113 Kohtuasjades C-357/19, C-379/19, C-811/19 ja C-840/19 eelotsusetaotluse esitanud kohtud palusid Euroopa Kohtul kohaldada eelotsusetaotluste suhtes kiirendatud menetlust Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 alusel.

114 Oma taotluste põhjendamiseks väitsid eelotsusetaotluse esitanud kohtud sisuliselt, et põhikohtuasjades süüdistatavate isikute olukord nõuab vastamist lühikese aja jooksul. Ka kohtuasjade C-357/19, C-811/19 ja C-840/19 osas väitsid nad, et aja möödumine võib kahjustada karistuse võimalikku täideviimist.

115 Sellega seoses tuleb meenutada, et kodukorra artikli 105 lõige 1 näeb ette, et Euroopa Kohtu president võib eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlusel või erandkorras omal algatusel otsustada, olles ettekandja-kohtuniku ja kohtujuristi ära kuulanud, lahendada eelotsusetaotluse kiirendatud menetluses, kaldudes kõrvale kodukorra sätetest, kui kohtuasja laad nõuab selle lahendamist lühikese aja jooksul.

116 Sellega seoses väärib meeldetuletamist, et selline kiirendatud menetlus on menetluslik vahend erakorralisele kiireloomulisele olukorrale reageerimiseks. Lisaks nähtub Euroopa Kohtu praktikast samuti, et kiirendatud menetlust ei pruugita kohaldada, kui kohtuasjas tekkinud õiguslike probleemide tundlikkus ja keerukus on sellise menetluse kohaldamisega raskesti ühitatavad, eelkõige kui Euroopa Kohtu menetluse kirjalikku osa ei ole otstarbekas lühendada (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

117 Käesoleval juhul otsustas Euroopa Kohtu president kohtuasjade C-357/19 ja C-379/19 puhul vastavalt 23. mai ja 17. juuni 2019. aasta otsusega – olles ettekandja-kohtuniku ja kohtujuristi ära kuulanud – jätta kiirendatud menetluse taotlused rahuldamata. Nimelt ei piisa esiteks põhjusest, et taotlused puudutasid kriminaalmenetlusi, mistõttu tuli kiiresti vastata, et selgitada põhikohtuasjades süüdistatavate isikute õiguslikku olukorda, iseenesest selleks, et põhjendada

nende kohtuasjade lahendamist kodukorra artikli 105 lõikes 1 ette nähtud kiirendatud menetluses, kuna sellised asjaolud ei tekita erakorralist kiireloomulist olukorda, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 116 (vt analoogia alusel Euroopa Kohtu presidendi 20. septembri 2018. aasta määrus Minister for Justice and Equality, C-508/18 ja C-509/18, ei avaldata, EU:C:2018:766, punkt 11 ja seal viidatud kohtupraktika).

118 Teiseks, kuigi tõstatatud küsimused, mis käsitlevad liidu õiguse alusnorme, on *a priori* tõenäoliselt üliolulised liidu kohtusüsteemi nõuetekohaseks toimimiseks, mille jaoks on oluline liikmesriikide kohtute sõltumatus, on nende küsimuste tundlikkus ja keerukus kiirendatud menetluse kohaldamisega raskesti ühitatavad (vt analoogia alusel 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 105, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 34).

119 Võttes aga arvesse esitatud küsimuste laadi, otsustas Euroopa Kohtu president 18. septembri 2019. aasta otsusega menetleda kohtuasju C-357/19 ja C-379/19 kodukorra artikli 53 lõike 3 alusel eelisjärjekorras.

120 Kohtuasjade C-811/19 ja C-840/19 kohta tuleb märkida, et need kohtuasjad, mida käsitletakse koos kohtuasjadega C-357/19 ja C-379/19, näitavad, et Rumeenia kohtutes valitseb ebakindlus liidu õiguse tõlgendamise ja kohaldamise osas paljudes kohtuasjades, mis kuuluvad karistusõiguse valdkonda, kus on kõne all aegumistähtaja möödumine ja seega karistamatuse oht. Neil asjaoludel ja arvestades menetluse kulgu kohtuasjades C-357/19, C-379/19 ja C-547/19, mis tõstatavad sarnaseid liidu õiguse tõlgendamise küsimusi, otsustas Euroopa Kohtu president 28. novembri 2019. aasta otsusega kohaldada kohtuasjades C-811/19 ja C-840/19 kiirendatud menetlust.

Menetluse suulise osa uuendamise taotlus

121 Käesolevates kohtuasjades ette nähtud ühine suuliste seisukohtade ärakuulamise kohtuistung lükati koroonaviirusest tingitud tervisekriisi tõttu kolmel korral edasi ja lõpuks tühistati 3. septembri 2020. aasta otsusega. Euroopa Kohtu suurkoda otsustas kodukorra artikli 61 lõike 1 alusel muuta küsimused, mis olid kohtuistungi huvides edastatud suuliseks ärakuulamiseks pooltele ja Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikutele, kes olid esitanud kirjalikud seisukohad, kirjalikult vastamiseks. CY, PM, RO, KI, LJ, NC, FQ, Rumeenia kohtunike foorum, korruptsioonivastase võitluse amet, korruptsioonivastase võitluse ameti Oradea territoriaalne üksus, Rumeenia valitsus ja komisjon esitasid ettenähtud tähtaja jooksul Euroopa Kohtule oma vastused nendele küsimustele.

122 Euroopa Kohtu kantseleisse 16. aprillil 2021 saabunud dokumendis palus PM uuendada menetluse suuline osa. Oma taotluse põhjenduseks väitis PM sisuliselt, viidates Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklitele 19, 20, 31 ja 32 ning kodukorra artiklitele 64, 65, 80 ja 81, et suuliste seisukohtade ärakuulamiseks kohtuistungi korraldamata jätmine riivab tema õigust õiglasele kohtumenetlusele ja võistlevuse põhimõtet.

123 Sellega seoses tuleb meenutada, et harta artiklis 47 sätestatud õigus olla ära kuulatud ei pane absoluutset kohustust korraldada kõigis menetlustes avalik kohtuistung. Nii on see eelkõige juhul, kui kohtuasjas ei ole tõstatatud faktilisi või õiguslikke küsimusi, mida ei ole võimalik toimiku ja poolte kirjalike seisukohtade alusel adekvaatselt lahendada (vt selle kohta 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus Sacko, C-348/16, EU:C:2017:591, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

124 Nii on Euroopa Kohtu menetluse suulise osa kohta kodukorra artikli 76 lõikes 2 ette nähtud, et Euroopa Kohus võib ettekandja-kohtuniku ettepanekul, olles kohtujuristi ära kuulanud, otsustada kohtuistungit mitte korraldada, kui ta pärast menetluse kirjalikus osas esitatud seisukohtadega tutvumist leiab, et tal on asja lahendamiseks piisavalt teavet. Artikli 76 lõike 3 kohaselt ei ole see säte siiski kohaldatav, kui Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isik, kes ei osalenud menetluse kirjalikus osas, esitab põhjendatud taotluse kohtuistungi korraldamiseks. Käesoleval juhul ei ole ükski selline huvitatud isik siiski sellekohast taotlust esitanud.

125 Eeltoodut arvestades võis Euroopa Kohus vastavalt kodukorra artikli 76 lõigetele 2 ja 3 otsustada harta artiklist 47 tulenevaid nõudeid rikkumata käesolevates kohtuasjades kohtuistungit mitte korraldada. Pealegi, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 121, on Euroopa Kohus esitanud nii pooltele kui ka kirjalikud seisukohad esitanud huvitatud isikutele küsimusi kirjalikult vastamiseks, võimaldades neil esitada Euroopa Kohtule täiendavaid asjaolusid – õigus, mida on kasutanud teiste hulgas PM.

126 On tõsi, et vastavalt kodukorra artiklile 83 võib Euroopa Kohus igal ajal, olles kohtujuristi ära kuulanud, uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui pool on pärast menetluse selle osa lõpetamist esitanud uue asjaolu, millel on otsustav tähtsus Euroopa Kohtu lahendile, või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumendile, mille üle huvitatud pooled ei ole vaielnud.

127 Menetluse suulise osa uuendamise taotluses, mida väljendab ka PM pärast kohtujuristi ettepaneku kuulutamist, ei ilmne ühtegi uut asjaolu, mis võiks mõjutada otsust, mille ta peab langetama. Lisaks leiab Euroopa Kohus pärast kohtujuristi ärakuulamist, et tal on kogu vajalik teave, et teha otsus eelotsusetaotluse kohta kohtuasjas C-357/19.

128 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb pärast kohtujuristi ärakuulamist jätta rahuldamata PMi taotlus menetluse suulise osa uuendamiseks.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Euroopa Kohtu pädevus

129 Põhikohtuasja pooled PM, RO, TQ, KI, LJ ja NC ning Poola valitsus kahtlevad, kas Euroopa Kohus on pädev vastama eelotsusetaotluse esitanud kohtu teatavatele küsimustele.

130 PMi, RO ja TQ esitatud kahtlused puudutavad kohtuasjas C-357/19 esitatud küsimusi, KI ja LJi esitatud kahtlused puudutavad kohtuasjas C-379/19 esitatud küsimusi ning NC esitatud kahtlused puudutavad kohtuasjas C-840/19 esitatud küsimusi. Poola valitsus seab kahtluse alla Euroopa Kohtu pädevuse vastata küsimustele kohtuasjades C-357/19, C-811/19 ja C-840/19 ning kolmandale küsimusele kohtuasjas C-379/19.

131 Põhikohtuasja pooled ja Poola valitsus esitavad kolm argumentide rühma. Kõigepealt puudutavad eelotsusetaotluse esitanud kohtute küsimused selle kohta, kas põhikohtuasjas kõne all olevatest konstitutsioonikohtu otsustest tulenev kohtupraktika on liidu õigusega kooskõlas, kohtusüsteemi korraldust, milles liidul puudub igasugune pädevus. Seejärel, kuna liidu õigus ei sisalda ühtegi normi liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsuste ulatuse ja toime kohta, ei puuduta need küsimused mitte liidu õigust, vaid riigisisest õigust. Lõpuks paluvad eelotsusetaotluse esitanud

kohtud Euroopa Kohtul võtta seisukoht nende konstitutsioonikohtu otsuste õiguspärasuse ja tema poolt arvesse võetud teatud faktiliste asjaolude kohta, mis ei kuulu Euroopa Kohtu pädevusse.

132 Sellega seoses tuleb tõdeda, et eelotsusetaotlused puudutavad liidu õiguse – olgu need siis esmase õiguse sätted, eelkõige ELL artikkel 2, artikli 19 lõike 1 teine lõik, ELTL artikkel 325 ja harta artikkel 47, või teisese õiguse sätete, eelkõige otsuse 2006/928 – tõlgendamist. Taotlused puudutavad ka Euroopa Liidu lepingu artikli K.3 alusel koostatud konventsiooni, mida Euroopa Kohus on pädev tõlgendama, nimelt finantshuvide kaitse konventsiooni.

133 Lisaks on Euroopa Kohus juba selgitanud, et kuigi kohtukorraldus liikmesriikides kuulub liikmesriikide pädevusse, on nad siiski kohustatud selle pädevuse teostamisel täitma kohustusi, mis tulenevad neile liidu õigusest (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 111 ja seal viidatud kohtupraktika). Sama kehtib ka kohtunike distsiplinaarvastutuse kohta liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsuste täitmata jätmise eest.

134 Mis puudutab argumente, mille kohaselt palutakse eelotsusetaotlustes Euroopa Kohtul sisuliselt hinnata põhikohtuasjas kõne all olevate konstitutsioonikohtu otsuste ulatust, toimet ja õiguspärasust ning võtta seisukoht teatavate selle kohtu poolt arvesse võetud faktiliste asjaolude kohta, siis tuleb esiteks meelde tuletada, et kuigi ELTL artiklis 267 viidatud menetluses, mis põhineb liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, on liikmesriigi kohus tõepoolest ainsana pädev tuvastama ja hindama põhikohtuasja asjaolusid ning tõlgendama ja kohaldama riigisisest õigust, on samuti tõsi, et Euroopa Kohtu ülesanne on seevastu anda liikmesriigi kohtule, kes esitas talle eelotsusetaotluse, liidu õiguse tõlgendamiseks juhised, mis võivad põhikohtuasja lahendamiseks osutuda vajalikuks, võttes arvesse andmeid, mis eelotsusetaotluses sisalduvad selles kohtuvaidluses kohaldatava riigisisese õiguse ja kohtuvaidlust iseloomustavate asjaolude kohta (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (Poola kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 78 ja seal viidatud kohtupraktika).

135 Teiseks, kuigi Euroopa Kohtul ei tule eelotsusemenetluses hinnata riigisiseste õigusnormide või praktika kooskõla liidu õigusega, on Euroopa Kohtul seevastu pädevus anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule kõik liidu õiguse tõlgendamise juhised, mis võivad aidata viimasel seda kooskõla hinnata, et lahendada tema menetluses olev kohtuasi (vt selle kohta 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (Poola kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).

136 Eespool toodut arvestades on Euroopa Kohus pädev vastama käesolevates kohtuasjades esitatud küsimustele, sealhulgas nendele, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 130.

Vastuvõetavus

Kohtuasi C-379/19

137 KI väidab, et kõik kolm kohtuasjas C-379/19 esitatud eelotsuse küsimust on vastuvõetamatud. Esimese küsimuse kohta väidab ta, et vastus sellele küsimusele on ilmselge, rõhutades samas, et põhikohtuasjas ei tuginetud otsusele 2006/928 ega selle otsuse alusel vastu võetud komisjoni aruannetes esitatud soovitustele. Mis puudutab teist ja kolmandat küsimust, siis KI on seisukohal, et nendel tõstatatud küsimustel puudub igasugune seos põhikohtuasja esemega, kuna

eelotsusetaotluse esitanud kohus püüab tegelikult üksnes vabaneda oma kohustusest – liikmete distsiplinaarvastutuse ähvardusel – kohaldada põhikohtuasjas kõne all olevatest konstitutsioonikohtu otsustest tulenevat kohtupraktikat.

138 Mis puudutab asjaolu, et liidu õiguse õige tõlgendus on käesoleval juhul väidetavalt nii ilmne, et see ei tekita põhjendatud kahtlust, siis piisab, kui meenutada, et kui selline asjaolu – eeldusel, et see on tõendatud – võib viia Euroopa Kohtu poolt kodukorra artikli 99 alusel asja lahendamiseni määrusega, ei saa selline asjaolu siiski takistada liikmesriigi kohtul esitamast eelotsuse küsimust ega muuta esitatud küsimust vastuvõetamatuks (vt selle kohta 23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 96).

139 Lisaks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mis liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille paikapidavuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja tegelike asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 116, ning 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus INPS (sünnitoetus ning rasedus- ja sünnitustoetus ühtse loa omanikele), C-350/20, EU:C:2021:659, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

140 Käesolevas asjas nähtub eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitati eelkõige korruptsioonialaseid süütegusid käsitleva kriminaalmenetluse raames süüdistatavate taotlus jätta mitme konstitutsioonikohtu otsuse alusel menetlusest välja tõendid, mis põhinevad pealtkuulamise salvestiste protokollidel. Just kahtluste tõttu, mis tal tekkisid seoses nende kohtuotsuste – mille järgimata jätmine liikmesriigi kohtu poolt toob lisaks kaasa selles kohtus lahendi tegemisel osalenud kohtunike distsiplinaarvastutuse – kooskõlaga ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tuleneva kohtute sõltumatuse nõudega, otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus esitada Euroopa Kohtule teise ja kolmanda eelotsuse küsimuse raames küsimuse eelkõige selle sätte tõlgendamise kohta. Mis puudutab otsust 2006/928, millele viidatakse esimeses eelotsuse küsimuses, siis tuleb märkida, et arvestades selle otsuse põhjendust 3, millele eelotsusetaotluses viidatakse, on seda sõltumatuse nõuet konkretiseeritud otsuse lisas sätestatud kontrolleesmärkidega ja selle alusel vastu võetud komisjoni aruannetes esitatud soovitustega. Seos põhikohtuasja menetluse ja esitatud kolme küsimuse vahel ilmneb seega selgelt eelotsusetaotlusest.

141 Eeltoodust tuleneb, et eelotsuse küsimused kohtuasjas C-379/19 on vastuvõetavad.

Kohtuasi C-547/19

142 Kohtuinspektsioon vaidlustab eelotsusetaotluse vastuvõetavuse põhjusel, et ELL artiklid 2 ja 19 ning harta artikkel 47, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus palub tõlgendada, ei ole põhikohtuasja suhtes kohaldatavad.

143 Sellega seoses tuleb märkida, et põhikohtuasi kohtuasjas C-547/19 puudutab kaebust, mille kohtunik on esitanud eelotsusetaotluse esitanud kohtule distsiplinaarkaristuse peale, mis seisneb talle määratud kohtunikuametist kõrvaldamises ja mille raames asjaomane isik vaidlustab selle

kohtu koosseisu õiguspärasuse, mis on moodustatud konstitutsioonikohtu otsuses nr 685/2018 kehtestatud nõuete kohaselt. Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus selle menetlusväite kohta otsuse tegema ja selle raames otsustama omaenda koosseisu õiguspärasuse üle, võttes arvesse sellest kohtuotsusest tulenevat kohtupraktikat, mis tema arvates seab kahtluse alla tema sõltumatuse.

144 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on kohtuorgan, kes võib kohtuna lahendada küsimusi, mis puudutavad liidu õiguse kohaldamist või tõlgendamist ning mis seetõttu kuuluvad liidu õigusega hõlmatud valdkondadesse. Käesoleval juhul on ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik seega kohaldatav eelotsusetaotluse esitanud kohtu suhtes, kes peab selle sätte kohaselt tagama, et distsiplinaarkord, mida kohaldatakse nende riigisiseste kohtute kohtunikele, mis kuuluvad õiguskaitsesüsteemi liidu õigusega hõlmatud valdkondades, järgib kohtunike sõltumatuse põhimõtet, tagades eelkõige selle, et nimetatud kohtute kohtunike suhtes algatatud distsiplinaarmenetlustes tehtud otsuseid kontrollib organ, kes ise vastab tõhusa kohtuliku kaitse tagatistele, sealhulgas sõltumatuse tagatisele (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika). Selle sätte tõlgendamisel tuleb arvesse võtta nii ELL artiklit 2 kui ka harta artiklit 47.

145 Sellest järeldub, et eelotsusetaotlus kohtuasjas C-547/19 on vastuvõetav.

Kohtuasjad C-357/19, C-811/19 ja C-840/19

146 Kohtuasjas C-357/19 leiavad PM, RO ja TQ ning Poola valitsus, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu. Kõigepealt märgivad PM ja RO, et nende isiklik õiguslik olukord ei ole kuidagi seotud liidu finantshuve kahjustavate rikkumistega ega seega ELTL artikli 325 lõikega 1. Seejärel märgivad RO ja TQ, et erakorraliste kaebuste vastuvõetavaks tunnistamisega on eelotsusetaotluse esitanud kohus juba võtnud seisukoha konstitutsioonikohtu otsuse nr 685/2018 kohaldatavuse küsimuses, mistõttu nende arvates ei ole põhikohtuasja lahendamiseks enam vaja seda küsimust selgitada. Lõpuks leiab Poola valitsus, et kohtuasi C-357/19 ei kuulu liidu õiguse ja seega harta kohaldamisalasse.

147 Mis puudutab kohtuasja C-811/19, siis vaidlustab Poola valitsus ka selle eelotsusetaotluse vastuvõetavuse, väites, et nimetatud kohtuasi ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse ning seetõttu ei ole hartat vaja kohaldada.

148 Mis puudutab kohtuasja C-840/19, siis leiab NC, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu. Esimese küsimuse kohta leiab ta, et ELTL artikkel 325 ei ole selles kohtuasjas kohaldatav, kuna põhikohtuasjas kõne all olev süütegu ei riiva liidu finantshuve. Kolmanda küsimusega seoses väidab NC, et arvestades Euroopa Kohtu praktikat liidu õiguse esimuse põhimõtte kohta, ei jäta vastus sellele küsimusele ruumi põhjendatud kahtlusele. Üldisemalt väidab NC lisaks sellele, et põhikohtuasja lahendus ei sõltu esitatud küsimustele antavast vastusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt konstitutsioonikohtuga seoses antud teave ja hinnangud, eelkõige tema kohtuotsuse nr 417/2019 kohta, on ebatäielikud ja osaliselt ekslikud. Poola valitsus leiab samadel põhjustel nagu kohtuasjas C-811/19, et eelotsusetaotlus kohtuasjas C-840/19 on vastuvõetamatu.

149 Nendes erinevates aspektides on käesoleva kohtuotsuse punktis 139 juba meenutatud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mis liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille täpsuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, on asjakohased.

150 Mis puudutab kohtuasja C-357/19, siis eelotsusetaotluses sisalduvatest andmetest nähtub, et selle aluseks on kriminaalmenetlus mitme isiku suhtes, keda süüdistatakse korruptsioonis seoses Euroopa fondide haldamisega ja käibemaksupettuses. Kohtuasjade C-811/19 ja C-840/19 kohta märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasjades kõne all olevad kriminaalmenetlused puudutavad korruptiivseid rikkumisi seoses Euroopa vahenditest rahastatavate projektide raames sõlmitud riigihankelepingute sõlmimisega. Arvestades neid asjaolusid – mille paikapidavust Euroopa Kohus ei pea kontrollima – näib, et põhikohtuasja menetlusi tuleb käsitada nii, et need puudutavad osaliselt käibemaksupettusi, mis võivad kahjustada liidu finantshuve ja kuuluvad seega ELTL artikli 325 lõike 1 kohaldamisalasse (vt selle kohta 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punktid 31 ja 32 ning seal viidatud kohtupraktika). Mis puudutab Euroopa fondidest rahastatavate projektide raames sõlmitud riigihankelepingutega seotud korruptiivseid süütegusid, siis on eelotsusetaotluse esitanud kohtutel tekkinud eelkõige küsimus, kas ELTL artikli 325 lõige 1 on niisuguste rikkumiste suhtes kohaldatav, mistõttu ei saa argument, et säte ei ole kohaldatav, seada kahtluse alla selle kohta esitatud küsimuste vastuvõetavust.

151 Leides lisaks, et konstitutsioonikohtu praktika, mis tuleneb kohtuotsustest nr 685/2018 ja nr 417/2019, võib kahjustada kohtunike sõltumatust ja takistada korruptsioonivastast võitlust, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjades C-357/19, C-811/19 ja C-840/19 Euroopa Kohtult seda, kuidas tõlgendada eelkõige ELTL artikli 325 lõiget 1 ja ELL artikli 19 lõiget 1 ning liidu õiguse esimuse põhimõtet, et saaks otsustada, kas ta on kohustatud neid kohtuotsuseid kohaldama või mitte. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu andmetel tooks nende kohtuotsuste kohaldamine kaasa selle, et apellatsioonkaebus tuleb rahuldada või taasalustada asja sisulist arutamist. Neil asjaoludel ei saa asuda seisukohale, et ELTL artikli 325, ELL artikli 19 lõike 1 ja harta artikli 47, millele eelotsusetaotlused viitavad, taotletud tõlgendus ilmselgelt ei ole põhikohtuasja kaebuste läbivaatamisega seotud.

152 Mis puudutab asjaolu, et kohtuasjas C-840/19 esitatud kolmandale küsimusele antud vastus ei tekita mingit kahtlust, siis ei saa see asjaolu, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 138, takistada liikmesriigi kohtul esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimust ega muuta esitatud küsimust vastuvõetamatuks.

153 Järelikult on eelotsusetaotlused kohtuasjades C-357/19, C-811/19 ja C-840/19 vastuvõetavad.

Sisulised küsimused

154 Eelotsusetaotlused esitanud kohtud paluvad oma eelotsusetaotlustega Euroopa Kohtul tõlgendada mitut liidu õiguse põhimõtet ja normi, sealhulgas ELL artiklit 2 ja artikli 19 lõike 1 teist lõiku, ELTL artikli 325 lõiget 1, liidu õiguse esimuse põhimõtet, finantshuvide kaitse konventsiooni artiklit 2 ja otsust 2006/928. Küsimused, mis nad sellega seoses esitavad, puudutavad sisuliselt järgmist:

– kas otsus 2006/928 ja selle alusel koostatud aruanded on Rumeeniale siduvad (esimene küsimus kohtuasjas C-379/19);

– kas liidu õigusega, eelkõige ELTL artikli 325 lõikega 1, tõlgendatuna koostoimes finantshuvide kaitse konventsiooni artikliga 2, on kooskõlas riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on korruptsiooni ja käibemaksupettustega seotud kohtuotsused, mida esimeses astmes ei ole teinud sellele valdkonnale spetsialiseerunud kohtukoosseis või apellatsiooniastmes kohtukoosseis, mille kõik liikmed on määratud loosi teel, täielikult tühised, mistõttu asjaomased korruptsiooni- ja käibemaksupettusjuhtumid tuleks vajaduse korral lõplike apellatsioonikohtu otsuste peale esitatud erakorraliste apellatsioonkaebuste tulemusena esimeses ja/või teises kohtuastmes uuesti läbi vaadata (esimene küsimus kohtuasjas C-357/19 ja C-840/19 ning esimene ja neljas küsimus kohtuasjas C-811/19), ja

– kas liidu õigusega, eelkõige ühelt poolt ELL artikliga 2 ja artikli 19 lõike 1 teise lõiguga ning otsusega 2006/928 ja teiselt poolt liidu õiguse esimuse põhimõttega, on kooskõlas liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt on liikmesriikide üldkohtud seotud liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsustega, mis käsitlevad teatavate tõendite lubatavust ja korruptsiooni, käibemaksupettusi ja kohtunike distsiplinaarküsimusi lahendavate kohtute koosseisude õiguspärasust, ega saa distsiplinaarrikkumise toimepanemise ohus jätta nendest otsustest tulenevat kohtupraktikat omal algatusel kohaldamata, kui nad leiavad, et see kohtupraktika on vastuolus liidu õiguse sätetega (teine ja kolmas küsimus kohtuasjades C-357/19, C-379/19, C-811/19 ja C-840/19 ning ainus küsimus kohtuasjas C-547/19).

Esimene küsimus kohtuasjas C-379/19

155 Kohtuasjas C-379/19 esitatud esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas otsus 2006/928 ja selle otsuse alusel vastu võetud komisjoni aruannetes esitatud soovitused on Rumeenia jaoks kohustuslikud.

156 Kõigepealt tuleb meenutada, et otsus 2006/928 on akt, mille liidu institutsioon ehk komisjon on vastu võtnud ühinemisakti alusel, mis kuulub liidu esmase õiguse valdkonda, ning täpsemalt kujutab see endast otsust ELTL artikli 288 neljanda lõigu tähenduses. Mis puudutab komisjoni aruandeid Euroopa Parlamendile ja nõukogule, mis on koostatud selle otsusega loodud koostöö- ja jälgimiskorra alusel, siis tuleb ka neid aruandeid pidada liidu institutsiooni aktideks, mille õiguslik alus on liidu õigus, st nimetatud otsuse artikkel 2 (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 149).

157 Nagu nähtub otsuse 2006/928 põhjendustest 4 ja 5, võeti see otsus vastu ühinemisakti artiklite 37 ja 38 alusel 1. jaanuaril 2007 Rumeenia ühinemisel liiduga, mis andsid komisjonile õiguse võtta asjakohased meetmed, kui esineb vahetu oht, et Rumeenia ei täida endale ühinemisläbirääkimistel võetud kohustusi, häirides sellega siseturu toimimist ning vahetu oht, et Rumeenial võib tekkida suuri puudujääke seoses liidu õiguse järgimisega vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal.

158 Otsus 2006/928 võetigi vastu ühinemisakti artiklites 37 ja 38 viidatud laadi vahetute ohtude tõttu. Nagu nimelt selgub komisjoni 26. septembri 2006. aasta seirearuandest Bulgaaria ja Rumeenia valmisoleku kohta Euroopa Liiduga ühinemiseks (KOM(2006) 549 lõplik), millele viidatakse otsuse 2006/928 põhjenduses 4, tuvastas see institutsioon jätkuvalt puudusi Rumeenias, eelkõige õigusemõistmise ja korruptsioonivastase võitluse valdkonnas, ning tegi nõukogule ettepaneku seada selle riigi ühinemine liiduga sõltuvusse koostöö- ja jälgimiskorra sisseviimisest, selleks et kõrvaldada need puudused. Selleks kehtestati nimetatud otsusega – nagu nähtub eelkõige selle otsuse põhjendustest 4 ja 6 koostöö- ja jälgimiskord ja sõnastati otsuse artiklis 1 ja sama otsuse

lisas esitatud eesmärgid kohtureformi alal ning korruptsioonivastases võitluses (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 157 ja 158).

159 Nagu on märgitud otsuse 2006/928 põhjendustes 2 ja 3, rajanevad vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala ning siseturg liikmesriikide vastastikusel usaldusel, et nende haldus- ja kohtuotsustes ning praktikas järgitakse täielikult õigusriigi põhimõtet, kusjuures see tingimus eeldab kõikides liikmesriikides erapooletut, sõltumatut ja tõhusat kohtu- ja haldussüsteemi, millel on piisavad vahendid muu hulgas korruptsioonivastaseks võitluseks (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 159).

160 ELL artiklis 49, mis näeb ette iga Euroopa riigi võimaluse esitada liikmeks astumise avaldus, on aga täpsustatud, et liit ühendab riike, kes on vabalt ja vabatahtlikult omaks võtnud ELL artiklis 2 praegu nimetatud ühised väärtused, kes austavad neid väärtusi ning kes võtavad endale kohustuse neid edendada. ELL artikli 2 kohaselt rajaneb liit väärtustel, mille hulka kuulub ka õigusriik ja mis on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitseb muu hulgas õiglus. Selle kohta tuleb märkida, et liikmesriikide ja muu hulgas nende kohtute vastastikune usaldus tugineb põhieeldusele, et liikmesriikidel on teatud hulk ühiseid väärtusi, millel liit rajaneb, nagu on täpsustatud eespool nimetatud artiklis (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 160 ja seal viidatud kohtupraktika).

161 Seega on ELL artiklis 2 nimetatud väärtuste austamine iga Euroopa Liidu liikmekssaamist taotleva Euroopa riigi liiduga ühinemise eeltingimus. Koostöö- ja jälgimiskord kehtestati selles kontekstis otsusega 2006/928 selleks, et tagada õigusriigi väärtuse austamine Rumeenias (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 161).

162 Lisaks on liikmesriigipoolne ELL artiklis 2 sätestatud väärtuste järgimine tingimus selleks, et nimetatud liikmesriik saaks kasutada kõiki talle aluslepingute kohaldamisest tulenevaid õigusi. Liikmesriik ei või seega oma õigusnorme muuta viisil, mis toob kaasa õigusriigi väärtuse kaitse nõrgenemise – väärtus, mida on täpsemalt käsitletud eeskätt ELL artiklis 19. Liikmesriigid on seega kohustatud tagama, et nad väldivad oma kohtute korraldust käsitlevates õigusnormides mis tahes tagasilangusi selle väärtuse osas, hoidudes vastu võtmast norme, mis võivad kahjustada kohtunike sõltumatust (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 162 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 51).

163 Selles kontekstis tuleb märkida, et enne ühinemist liidu institutsioonide vastuvõetud aktid, sealhulgas otsus 2006/928, on ühinemisakti artikli 2 alusel Rumeeniale siduvad alates tema liiduga ühinemise kuupäevast ning ühinemislepingu artikli 2 lõike 3 kohaselt kehtivad Rumeenia suhtes kuni nende kehtetuks tunnistamiseni (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 163).

164 Mis puudutab konkreetsemalt ühinemisakti artiklite 37 ja 38 alusel võetud meetmeid, siis kuigi on tõsi, et kummagi artikli esimene lõik lubas komisjonil võtta meetmed, mis hõlmavad perioodi „kuni kolmanda aasta lõpuni pärast ühinemist“, nägi kummagi artikli teine lõik siiski sõnaselgelt

ette, et selliselt võetud meetmeid võib kohaldada ka pärast seda perioodi, kui vastavad kohustused on täitmata või kui tuvastatud puudused kestavad, ning et meetmed tuleks tühistada alles siis, kui vastav kohustus on täidetud või kõnealune puudus kõrvaldatud. Lisaks on otsuse 2006/928 põhjenduses 9 endas täpsustatud, et see otsus „tuleks tühistada, kui kõik eesmärgid on rahuldavalt täidetud".

165 Seega kehtib otsus 2006/928 pärast Rumeenia Euroopa Liiduga ühinemise kuupäeva edasi seni, kuni seda ei ole kehtetuks tunnistatud (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România" jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 165).

166 Mis puudutab küsimust, kas ja mil määral on otsus 2006/928 Rumeeniale kohustuslik, siis tuleb meenutada, et ELTL artikli 288 neljas lõik näeb samamoodi nagu EÜ artikli 249 neljas lõik ette, et otsus „on tervikuna siduv" nende suhtes, kellele see on adresseeritud".

167 Otsuse 2006/928 artikli 4 kohaselt on selle otsuse adressaadid kõik liikmesriigid, sealhulgas Rumeenia alates tema ühinemisest. Järelikult on otsus sellele liikmesriigile tervikuna siduv alates tema liiduga ühinemisest. Seega paneb see otsus Rumeeniale kohustuse saavutada otsuse lisas toodud eesmärgid ja esitada igal aastal vastavalt otsuse artikli 1 esimesele lõigule komisjonile aruanne selles osas tehtud edusammude kohta (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România" jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 167 ja 168).

168 Mis puudutab konkreetselt neid eesmärke, siis tuleb lisada, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 157–162, määrati need kindlaks puuduste tõttu, mille komisjon tuvastas enne Rumeenia ühinemist liiduga eelkõige seoses kohtusüsteemi reformide ja korruptsioonivastase võitlusega, ning et nende mõte on tagada, et see liikmesriik austaks ELL artiklis 2 sätestatud õigusriigi väärtust, mis on tingimus, et kasutada kõiki sellele liikmesriigile aluslepingute kohaldamisel tulenevaid õigusi. Lisaks täpsustavad need eesmärgid Rumeenia võetud konkreetseid kohustusi ja tema poolt 14. detsembril 2004 ühinemisläbirääkimiste lõpetamisel heaks kiidetud nõudeid, mis on esitatud ühinemisakti IX lisas ja mis puudutavad eelkõige õigusemõistmist ja korruptsiooni vastu võitlemise valdkonda. Seega, nagu nähtub otsuse 2006/928 põhjendustest 4 ja 6, oli koostöö- ja jälgimiskorra kehtestamise ja eesmärkide kindlaksmääramise eesmärk viia lõpule Rumeenia ühinemine Euroopa Liiduga nii, et enne ühinemist kõrvaldatakse neis valdkondades komisjoni tuvastatud puudused (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România" jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 169–171).

169 Sellest tuleneb, et kindlaksmääratud eesmärgid on Rumeeniale siduvad, mistõttu on sellel liikmesriigil konkreetne kohustus saavutada need eesmärgid ja võtta nende eesmärkide saavutamiseks sobivad meetmed võimalikult kiiresti. Samuti on kõnealune liikmesriik kohustatud hoiduma mis tahes meetme rakendamisest, mis võib kahjustada nende eesmärkide saavutamist (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România" jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 172).

170 Mis puudutab otsuse 2006/928 alusel komisjoni koostatud aruandeid, siis tuleb meenutada, et selleks, et kindlaks teha, kas liidu akt tekitab siduvaid õiguslikke tagajärgi, tuleb lähtuda akti olemusest ja hinnata akti tagajärgi objektiivsete kriteeriumide, näiteks akti sisu põhjal, võttes vajaduse korral arvesse akti vastuvõtmise konteksti ja selle vastu võtnud institutsiooni pädevust

(18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 173 ja seal viidatud kohtupraktika).

171 Käesoleval juhul on tõsi, et otsuse 2006/928 alusel koostatud aruanded ei ole selle otsuse artikli 2 esimese lõigu kohaselt adresseeritud mitte Rumeeniale, vaid parlamendile ja nõukogule. Lisaks, kuigi nendes aruannetes on analüüsitud olukorda Rumeenias ja esitatud nõuded selle liikmesriigi suhtes, antakse neis esitatud järeldustes kõnealusele liikmesriigile nendest nõuetest tulenevalt „soovitused“.

172 Nagu nähtub nimetatud otsuse artiklitest 1 ja 2 nende koostoimes, on need aruanded siiski selleks, et analüüsida ja hinnata Rumeenia edusamme eesmärkide seisukohast, mida see liikmesriik peab saavutama. Mis puudutab täpsemalt nendes aruannetes sisalduvaid soovitusi, siis on need koostatud nende eesmärkide saavutamiseks ja liikmesriigi reformide suunamiseks selles osas (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 175).

173 Sellega seoses tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleneb ELL artikli 4 lõikes 3 tunnustatud lojaalse koostöö põhimõttest, et liikmesriigid on kohustatud võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada liidu õiguse täielik toime ja tõhusus, ning kõrvaldama liidu õiguse rikkumise õigusvastased tagajärjed, kusjuures selline kohustus on igal asjaomase liikmesriigi asutusel tema pädevuse piires (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 176 ja seal viidatud kohtupraktika).

174 Neil asjaoludel peab Rumeenia otsuse 2006/928 lisas viidatud eesmärkide saavutamiseks nõuetekohaselt arvesse võtma nõudeid ja soovitusi, mis on esitatud selle otsuse alusel komisjoni koostatud aruannetes. Eelkõige ei tohi see liikmesriik eesmärkidega hõlmatud valdkondades võtta või säilitada meetmeid, mis võivad seada ohtu eesmärkidega ette nähtud tulemuse. Juhul kui komisjon väljendab sellises aruandes kahtlusi, kas riigisisene meede on kooskõlas ühega eesmärkidest, peab Rumeenia tegema heas usus koostööd selle institutsiooniga, et neid eesmärke ja aluslepingute sätteid täies ulatuses järgides ületada raskused, mis on tekkinud seoses nende eesmärkide saavutamisega (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 177).

175 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kohtuasjas C-379/19 esitatud esimesele küsimusele vastata, et otsus 2006/928 on Rumeeniale tervikuna kohustuslik seni, kuni see ei ole kehtetuks tunnistatud. Otsuse lisas esitatud eesmärkidega soovitakse tagada, et liikmesriik järgiks ELL artiklis 2 sätestatud õigusriigi väärtust, ja need eesmärgid on sellele liikmesriigile siduvad selles tähenduses, et viimane on kohustatud võtma nende eesmärkide saavutamiseks sobivad meetmed, võttes ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttest juhinduvalt nõuetekohaselt arvesse nimetatud otsuse alusel komisjoni koostatud aruandeid, eelkõige nendes aruannetes sõnastatud soovitusi.

Esimene küsimus kohtuasjades C-357/19 ja C-840/19 ning esimene ja neljas küsimus kohtuasjas C-811/19

176 Kohtuasjades C-357/19 ja C-840/19 esitatud esimese küsimusega ning kohtuasjas C-811/19 esitatud esimese ja neljanda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikli 325 lõiget 1 koostoimes finantshuvide kaitse konventsiooni artikliga 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on korruptsiooni ja käibemaksupettuste valdkonnas tehtud kohtuotsused, mida esimeses astmes ei ole teinud sellele valdkonnale spetsialiseerunud kohtukoosseis või apellatsiooniastmes kohtukoosseis, mille kõik liikmed on määratud loosi teel, täielikult tühised, mistõttu asjaomased korruptsiooni- ja käibemaksupettusjuhtumid tuleb vajaduse korral jõustunud kohtuotsuste peale esitatud erakorraliste apellatsioonkaebuste tulemusena esimeses ja/või teises kohtuastmes uuesti läbi vaadata.

177 Kõigepealt tuleb märkida, et nendes kohtuasjades eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, kui oluline mõju on kassatsioonikohtu kohtukoosseisude moodustamist puudutaval konstitutsioonikohtu otsustest nr 685/2018 ja nr 417/2019 tuleneval praktikal korruptsiooni- ja käibemaksupettustega seotud süütegude eest vastutusele võtmise, karistamise ja karistuste täideviimise tõhususele, sealhulgas isikute puhul, kes olid väidetava süüteo toimepanemise ajal Rumeenia riigi kõrgeimatel ametikohtadel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib Euroopa Kohtult sisuliselt, kas selline kohtupraktika on liidu õigusega kooskõlas.

178 Kuigi küsimused, mis ta sellega seoses esitab, puudutavad formaalselt ELTL artikli 325 lõiget 1 koostoimes finantshuvide kaitse konventsiooni artikliga 2, viitamata seejuures otsusele 2006/928, on viimati nimetatud otsus ja selle lisas esitatud eesmärgid nendele küsimustele vastamisel asjakohased. Seevastu ei ole käesoleval juhul esitatud küsimustele vastamiseks vaja analüüsida ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku ning direktiive 2015/849 ja 2017/1371, kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus viitas oma küsimustes ka nendele sätetele. Mis puudutab neid direktiive, siis tuleb lisaks märkida, et põhikohtuasjades asjakohane ajavahemik eelneb nende direktiivide jõustumisele.

179 Neil asjaoludel tuleb nimetatud küsimustele vastata nii ELTL artikli 325 lõikest 1 koostoimes finantshuvide kaitse konventsiooni artikliga 2 kui ka otsusest 2006/928 lähtudes.

180 Sellega seoses, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 133, ei näe liidu õigus kehtiva seisuga ette eeskirju, mis reguleeriksid liikmesriikides kohtusüsteemi korraldamist, eelkõige kohtute koosseisu korruptsiooni- ja pettusjuhtumite puhul. Seega kuuluvad need eeskirjad põhimõtteliselt liikmesriikide pädevusse. Siiski on liikmesriigid selle pädevuse teostamisel kohustatud järgima kohustusi, mis neile liidu õigusest tulenevad.

181 Mis puudutab ELTL artikli 325 lõikest 1 tulenevaid kohustusi, siis paneb see säte liikmesriikidele kohustuse võidelda liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu hoiatavate ja tõhusate meetmetega (5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 17. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Dzivev jt, C-310/16, EU:C:2019:30, punkt 25).

182 Selles kontekstis on liikmesriigid liidu finantshuvide kaitse tagamiseks kohustatud eelkõige võtma vajalikud meetmed, et tagada omavahendite – milleks on tulud ühtse määra kohaldamisest ühtlustatud käibemaksubaasi suhtes – tegelik ja terviklik kogumine (vt selle kohta 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punktid 31 ja 32 ning seal viidatud kohtupraktika, ning 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punktid 51

ja 52). Samuti on liikmesriigid kohustatud võtma tõhusad meetmed, mis võimaldavad tagasi saada liidu eelarvest osaliselt rahastatud toetuse saajale alusetult makstud summad (1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Úrad špeciálnej prokuratúry, C-603/19, EU:C:2020:774, punkt 55).

183 Nagu sisuliselt märkis kohtujurist kohtuasjades C-357/19 ja C-547/19 esitatud ettepaneku punktides 94 ja 95, ei hõlma mõiste liidu „finantshuvid" ELTL artikli 325 lõike 1 tähenduses seega mitte ainult liidu eelarvesse laekuvaid tulusid, vaid ka selle eelarvega kaetud kulusid. Seda tõlgendust toetab finantshuvide kaitse konventsiooni artikli 1 lõike 1 punktides a ja b toodud mõiste „[liidu] finantshuve kahjustav pettus" määratlus, mis hõlmab erinevaid tahtlikke tegusid või tegevusetust nii kulude kui ka tulude valdkonnas.

184 Lisaks, mis puudutab ELTL artikli 325 lõikes 1 kasutatud väljendit „muu ebaseaduslik tegevus", siis tuleb meenutada, et mõiste „ebaseaduslik tegevus" tähistab tavaliselt seadusega vastuolus olevaid tegusid, samas kui määrsõna „muu" viitab sellele, et vahet tegemata peetakse silmas kogu sellist tegevust. Lisaks, võttes arvesse liidu finantshuvide kaitsmisele omistatavat tähtsust, mis on üks tema eesmärke, ei saa mõistet „ebaseaduslik tegevus" tõlgendada kitsalt (2. mai 2018. aasta kohtuotsus Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

185 Nagu sisuliselt märkis kohtujurist kohtuasjades C-357/19 ja C-547/19 esitatud ettepaneku punktis 100, hõlmab mõiste „ebaseaduslik tegevus" eelkõige igasugust ametiisikute korruptsiooni või ametiseisundi kuritarvitamist, mis kahjustab liidu finantshuve, näiteks liidu rahaliste vahendite alusetu sissenõudmise vormis. Selles kontekstis ei ole oluline, et korruptsiooniga seotud teod tähendavad asjaomase ametniku tegevust või tegevusetust, arvestades asjaolu, et tegematajätmine võib olla sama kahjulik liidu finantshuvidele kui tegevus ja võib olla sellise tegevusega lahutamatult seotud, näiteks ametniku poolt liidu eelarvega kaetud kulude üle kontrolli ja järelevalve tegemata jätmine või liidu rahaliste vahendite arvelt sobimatute või ebaõigete kulutuste lubamine.

186 Asjaolu, et finantshuvide kaitse konventsiooni artikli 2 lõige 1 koostoimes selle konventsiooni artikli 1 lõikega 1 viitab üksnes liidu finantshuve kahjustavale pettusele, ei lükka ümber ELTL artikli 325 lõike 1 sellist tõlgendust, mille sõnastus viitab sõnaselgelt „pettusele ja muule liidu finantshuve kahjustavale ebaseaduslikule tegevusele". Lisaks, nagu nähtub nimetatud konventsiooni artikli 1 punktist a, kujutab liidu eelarvest pärit rahaliste vahendite seadusvastane omastamine muudel eesmärkidel kui need, milleks need esialgu anti, endast pettust, samas kui selline seadusvastase omastamise põhjustamine võib olla ka korruptsiooni põhjustaja või selle tagajärg. See näitab, et korruptiivsed teod võivad olla seotud pettusega ja vastupidi, pettuse toimepanemist võib hõlbustada korruptsiooniga, mistõttu võib võimalik finantshuvi kahjustamine teatud juhtudel tuleneda näiteks käibemaksupettuse ja korruptsiooni koostoimest. Nagu kohtujurist sisuliselt märkis kohtuasjades C-357/19 ja C-547/19 esitatud ettepaneku punktis 98, kinnitab sellist seost ka finantshuvide kaitse konventsiooni protokoll, mis selle artiklite 2 ja 3 kohaselt hõlmab passiivset ja aktiivset korruptsiooni.

187 Samuti tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on juba selgitanud, et isegi konkreetset finantsmõju mitteomavad eeskirjade eiramised võivad oluliselt mõjutada liidu finantshuve (21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre, C-465/10, EU:C:2011:867, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega, nagu märkis kohtujurist kohtuasjades C-357/19 ja C-547/19 esitatud ettepaneku punktis 103, ei hõlma ELTL artikli 325 lõige 1 mitte ainult tegusid, mis tegelikult põhjustavad omavahendite kaotuse, vaid ka katset selliseid tegusid toime panna.

188 Selles kontekstis tuleb lisada, et Rumeenia puhul täiendavad liidu finantshuve kahjustava korruptsioonivastase võitluse kohustust, nagu see tuleneb ELTL artikli 325 lõikest 1, konkreetsed kohustused, millega see liikmesriik 14. detsembril 2004 ühinemisläbirääkimiste lõpetamisel nõustus. Ühinemisakti IX lisa I punkti alapunkti 4 kohaselt võttis see liikmesriik endale eelkõige kohustuse „[m]ärgatavalt tõhustada korruptsiooni vastast võitlust, eriti kõrgete ametnike korruptsiooni vastast võitlust, tagades korruptsioonivastaste õigusaktide täpse jõustamise“. Seda konkreetset kohustust täpsustati seejärel otsuse 2006/928 – millega kehtestatakse eesmärgid kõrvaldada komisjoni tuvastatud puudused enne Rumeenia ühinemist Euroopa Liiduga, eelkõige korruptsioonivastase võitluse valdkonnas – vastuvõtmisega. Nii on selle otsuse lisa, milles neid eesmärke on kirjeldatud, punkti 3 eesmärk „[j]ätkata saavutatud edule toetudes kõrgemal tasemel esinevate korruptsioonijuhtumite professionaalset ja erapooletut uurimist“ ja punkti 4 eesmärk „[v]õtta täiendavaid meetmeid, et ennetada korruptsiooni ja võidelda selle vastu eelkõige kohalikes omavalitsustes.“

189 Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 169, on eesmärgid, mille saavutamise on Rumeenia võtnud endale kohustuseks, sellele liikmesriigile siduvad selles mõttes, et tema suhtes kehtib konkreetne kohustus saavutada need eesmärgid ja võtta nende saavutamiseks sobivad meetmed võimalikult kiiresti. Samuti on see liikmesriik kohustatud hoiduma mis tahes meetme rakendamisest, mis võib kahjustada nende eesmärkide saavutamist. Kohustus võidelda tõhusalt korruptsiooni ja eelkõige kõrgel tasemel korruptsiooni vastu, mis tuleneb otsuse 2006/928 lisas esitatud eesmärkidest koostoimes Rumeenia konkreetsete kohustustega, ei piirdu aga üksnes liidu finantshuve kahjustavate korruptsioonijuhtumitega.

190 Lisaks tuleneb esiteks ELTL artikli 325 lõikest 1, mis kohustab võitlema pettuste ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu, ning teiseks otsuse 2006/928 sätetest, mis nõuavad üldiselt korruptsiooni ennetamist ja selle vastu võitlemist, et Rumeenia peab niisuguste rikkumiste puhuks ette nägema tõhusate ja hoiatavate karistuste kohaldamise (vt selle kohta 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 53).

191 Kuigi sellel liikmesriigil on õigus vabalt valida, milliseid karistusi rakendada – need võivad olla nii väärteokaristuse kui ka kriminaalkaristuse vormis või neist kahest kombineeritud –, on ta ELTL artikli 325 lõike 1 kohaselt siiski kohustatud tagama, et liidu finantshuve kahjustavate raskete pettuste ja korruptsiooni süütegude eest karistataks kriminaalkaristustega, mis on tõhusad ja hoiatavad (vt selle kohta 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 17. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Dzivev jt, C-310/16, EU:C:2019:30, punkt 27). Lisaks, mis puudutab korruptsiooniga seotud rikkumisi üldiselt, siis kohustus näha ette tõhusad ja hoiatavad kriminaalkaristused tuleneb Rumeenia jaoks otsusest 2006/928, sest nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 189, kohustab see otsus liikmesriiki liidu finantshuvide võimalikust kahjustamisest sõltumata tegelikult võitlema korruptsiooni ja eelkõige kõrgel tasemel korruptsiooni vastu.

192 Lisaks on Rumeenia ülesanne tagada, et tema karistusõiguse ja kriminaalmenetluse normid võimaldaksid liidu finantshuve kahjustavate pettuste ja üldiselt korruptsiooni eest tõhusalt karistada. Seega, kuigi nende kuritegude vastu võitlemiseks ette nähtud karistused ja kriminaalmenetlused kuuluvad selle liikmesriigi pädevusse, ei ole see pädevus piiratud mitte üksnes proportsionaalsuse ja võrdväärsuse põhimõttega, vaid ka tõhususe põhimõttega, mis nõuab, et need karistused oleksid tõhusad ja hoiatavad (vt selle kohta 2. mai 2018. aasta kohtuotsus Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, punkt 29, ja 17. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Dzivev jt, C-310/16, EU:C:2019:30, punktid 29 ja 30). Tõhususe nõue laieneb tingimata nii liidu

finantshuve kahjustavate pettuste ja üldiselt korruptsiooniga seotud rikkumiste menetlustele ja karistustele kui ka mõistetud karistuste täitmisele, kuna juhul, kui sanktsioone tegelikult ei täideta, ei saa need olla tõhusad ja hoiatavad.

193 Selles kontekstis on vajalike meetmete võtmine eelkõige liikmesriigi seadusandja ülesanne. Vajaduse korral peab ta riigisisesest regulatsiooni muutma tagamaks, et liidu finantshuve kahjustavate süütegude uurimist käsitlevad menetlusnormid ei oleks vastu võetud nii, et nendega kaasneb süsteemne oht, et selliste süütegudena käsitatavate tegude eest ei karistata, ning oleks kaitstud süüdistatavate põhiõigused (vt selle kohta 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 65, ja 17. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Dzivev jt, C-310/16, EU:C:2019:30, punkt 31).

194 Mis puutub liikmesriigi kohtutesse, siis nende ülesanne on tagada ELTL artikli 325 lõikest 1 ja otsusest 2006/928 tulenevate kohustuste täielik õiguslik toime ja jätta kohaldamata riigisisesed õigusnormid, mis takistavad liidu finantshuve kahjustavaid raskeid pettusi või korruptsioonikuritegusid üldiselt käsitlevate menetluste raames tõhusate ja hoiatavate karistuste määramist, et võidelda selliste õigusrikkumiste vastu (vt selle kohta 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika; 17. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Dzivev jt, C-310/16, EU:C:2019:30, punkt 32, ning 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 249 ja 251).

195 Käesoleval juhul nähtub kohtuasjade C-357/19, C-811/19 ja C-840/19 eelotsusetaotlustes esitatud asjaoludest, mille kokkuvõtted on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktides 60, 95 ja 107, et oma 3. juuli 2019. aasta otsusega nr 417/2019, mis tehti saadikutekoja esimehe taotlusel, otsustas konstitutsioonikohus, et kõik kohtuasjad, milles kassatsioonikohus oli teinud otsuse esimese kohtuinstantsina enne 23. jaanuari 2019 ja milles selle kohtu tehtud lahend ei olnud selle otsuse tegemise ajaks jõustunud, kuulub uuesti läbivaatamisele korruptsioonile spetsialiseerunud kohtukoosseisudes, mis on moodustatud vastavalt seaduse nr 78/2000 artikli 29 lõikele 1, nii nagu tõlgendas seda konstitutsioonikohus. Samade andmete kohaselt tuleb kohtuotsusest nr 417/2019 tulenevate juhiste põhjal esimeses kohtuastmes uuesti läbi vaadata kõik kohtuasjad, mis olid 23. jaanuaril 2019 apellatsioonimenetluses pooleli või milles võis apellatsiooniastme otsuse samal kuupäeval veel erakorraliselt edasi kaevata. Nendest andmetest nähtub veel, et oma 7. novembri 2018. aasta otsuses nr 685/2018, mis tehti peaministri taotlusel, leidis konstitutsioonikohus, et see, et kassatsioonikohtu viieliikmelise kohtukoosseisu kohtunikest määratakse loosi teel üksnes neli, on vastuolus muudetud seaduse nr 304/2004 artikliga 32, ning täpsustas, et alates otsuse avaldamise kuupäevast oli see kohaldatav eelkõige käimasolevate kohtuasjade suhtes ja kohtuasjade suhtes, mille kohta on tehtud otsus, kui pooltel oli veel tähtaja jooksul võimalik kasutada asjakohaseid erakorralisi õiguskaitsevahendeid, ning et sellest kohtuotsusest tulenev kohtupraktika nõuab, et kõik sellised kohtuasjad vaatab apellatsioonimenetluses läbi kohtukoosseis, mille kõik liikmed on määratud loosi teel.

196 Lisaks, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 108, võib eelmises punktis nimetatud kohtuotsustest tulenevat konstitutsioonikohtu praktikat kohaldada üksteise järel, mis võib tähendada, et niisuguses olukorras süüdistatava nagu NC puhul on vaja analüüsida kohtuasja kaks korda esimeses kohtuastmes ja vajaduse korral kolm korda apellatsiooniastmes.

197 Seega pikendab kassatsioonikohtu sellest kohtupraktikast tulenev vajadus vaadata asjaomased korruptsiooniasjad uuesti läbi paratamatult vastavate kriminaalmenetluste kestust. Lisaks asjaolule, et – nagu nähtub ühinemisakti IX lisa punktist I.5 – Rumeenia andis lubaduse „vaadata

2005. aasta lõpuks läbi liiga pikk kriminaalmenetlus, tagamaks kiire ja läbipaistev korruptsioonijuhtudega tegelemine, et kindlustada hoiatava mõjuga piisavad sanktsioonid“, otsustas Euroopa Kohus, et võttes arvesse selle liikmesriigi konkreetseid kohustusi otsuse 2006/928 alusel korruptsiooniga võitlemise valdkonnas, ei või erinormid ega praktika selles valdkonnas tuua kaasa korruptsioonisüütegude uurimise kestuse pikenemist ega mis tahes viisil nõrgendada korruptsioonivastast võitlust (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 214).

198 Tuleb lisada, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjades C-357/19, C-811/19 ja C-840/19 ei viidanud mitte ainult sellise läbivaatamise keerukusele ja kestusele kassatsioonikohtus, vaid ka riigisisestele aegumist käsitlevatele õigusnormidele, eelkõige karistusseadustiku artikli 155 lõikes 4 sätestatule, mille kohaselt aegumistähtaeg saabub sõltumata katkestuste arvust hiljemalt päeval, mil on möödunud kaks korda pikem tähtaeg kui asjaomane seadusest tulenev aegumistähtaeg. Ta leiab seega, et konstitutsioonikohtu sellise praktika kohaldamine, mis tuleneb kohtuotsustest nr 685/2018 ja nr 417/2019, võib paljudel juhtudel viia rikkumiste aegumiseni, mistõttu see toob süsteemselt kaasa karistamatuse ohu raskete pettuste puhul, mis kahjustavad liidu finantshuve, või korruptsiooni puhul üldiselt.

199 Lõpuks nähtub eelotsusetaotlustes esitatud andmetest, et kassatsioonikohtu ainupädevuses on teha otsus kõigi pettuste kohta, mis võivad kahjustada liidu finantshuve, ja korruptsiooni kohta üldiselt ja mille on toime pannud Rumeenia riigi kõrged ametiisikud täitev-, seadusandliku ja kohtuvõimu raames.

200 Sellega seoses on oluline märkida, et ei saa välistada süsteemset karistamatuse ohtu, kui konstitutsioonikohtu praktika, mis tuleneb kohtuotsustest nr 685/2018 ja nr 417/2019, koostoimes riigisiseste aegumist käsitlevate sätete rakendamisega, takistab tõhusate ja hoiatavate sanktsioonide määramist konkreetsele isikute kategooriale, käesoleval juhul isikutele, kes töötavad Rumeenia riigi kõrgeimatel ametikohtadel ja kes on kassatsioonikohtu otsusega esimeses astmes ja/või apellatsioonimenetluses oma ametikohustuste täitmise raames toime pandud raskete pettuste ja/või korruptsioonisüüteo eest süüdi mõistetud, kui see kohtuotsus kaevatakse siiski edasi ja/või esitatakse samale kohtule erakorraline apellatsioonkaebus.

201 Kuigi konstitutsioonikohtu otsused on ajalises plaanis piiratud, võib neil olla otsene ja üldine mõju sellele isikute kategooriale, kuna kassatsioonikohtu süüdimõistva kohtuotsuse täieliku tühisuse tunnustamisega ning asjaomaste pettuste ja/või korruptsioonijuhtumite uuesti läbivaatamise nõudmisega võivad need kohtuotsused seega muuta vastavate kriminaalmenetluste kestuse pikemaks kui kehtivad aegumistähtajad – karistamatuse oht muutub seega nimetatud isikute kategooria suhtes süsteemseks.

202 Selline oht seaks kahtluse alla nii ELTL artikli 325 lõikega 1 kui ka otsusega 2006/928 taotletava eesmärgi, milleks on võidelda kõrgel tasemel toimepandud korruptsiooni vastu tõhusate ja hoiatavate karistuste abil.

203 Sellest järeldub, et juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab kohtuasjades C-357/19, C-811/19 ja C-840/19 järeldusele, et kuna konstitutsioonikohtu praktika kohaldamine, mis tuleneb kohtuotsustest nr 685/2018 ja nr 417/2019, koosmõjus riigisiseste aegumist käsitlevate sätete ja eelkõige karistusseadustiku artikli 155 lõikes 4 ette nähtud absoluutse aegumistähtaja kohaldamisega toob kaasa süsteemse karistamatuse ohu liidu finantshuve kahjustavate raskete pettusjuhtumite või korruptsiooni eest üldiselt, ei saa liikmesriigi õiguses selliste kuritegude vastu

võitlemiseks ette nähtud karistusi pidada tõhusaks ja hoiatavaks, mis oleks vastuolus ELTL artikli 325 lõikega 1 koostoimes finantshuvide kaitse konventsiooni artikliga 2 ja otsusega 2006/928.

204 Kuna põhikohtuasjades kõne all olevad kriminaalmenetlused kujutavad endast ELTL artikli 325 lõike 1 ja/või otsuse 2006/928 ja seega liidu õiguse kohaldamist harta artikli 51 lõike 1 tähenduses, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus ka veenduma, et järgitakse hartaga põhikohtuasjades osalevatele isikutele tagatud põhiõigusi, eelkõige neid, mis on tagatud harta artikliga 47. Karistusõiguse valdkonnas tuleb nende õiguste austamine tagada nii kohtueelses menetluses, alates hetkest, mil asjaomast isikut kahtlustatakse, kui ka kohtumenetluse ajal (vt selle kohta 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punktid 68 ja 71 ning seal viidatud kohtupraktika, ning 17. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Divev jt, C-310/16, EU:C:2019:30, punkt 33) ja karistuste täideviimisel.

205 Sellega seoses tuleb meenutada, et harta artikli 47 teise lõigu esimene lause sätestab igaühe õiguse õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Nõudega, et kohus peab olema „seaduse alusel moodustatud“, peetakse selle sättega silmas eesmärki tagada, et kohtusüsteemi korraldust reguleeritakse seadusega, mille on vastu võtnud seadusandlik võim kooskõlas tema pädevust reguleerivate normidega, et vältida seda, et see korraldus jäetakse täidesaatva võimu otsustada. Seda nõuet kohaldatakse kohtu olemasolu õiguslikule alusele ning kõigile teistele riigisisese õiguse sätetele, mille järgimata jätmine muudab ühe või mitme kohtuniku osalemise kõnealuse kohtuasja läbivaatamisel nõuetevastaseks, nagu kohtukoosseisu reguleerivad sätted (vt analoogia alusel viited Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale seoses EIÕK artikliga 6, 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Simpson *vs.* nõukogu ja HG *vs.* komisjon uuesti läbivaatamine, C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punkt 73, ning 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (Poola kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 129).

206 Tuleb aga märkida, et kohtukoosseisu moodustamisel toime pandud rikkumine toob kaasa harta artikli 47 teise lõigu esimese lause rikkumise eelkõige juhul, kui see nõuetele mittevastavus on niisugust laadi ja niisuguse raskusastmega, mis tekitab tegeliku riski, et muud võimuharud, iseäranis täitevvõim, võivad rakendada kaalutlusõigust selle piire põhjendamatult ületades, ohustades niimoodi kohtukoosseisude moodustamise menetluse tulemuse terviklikkust ja tekitades õigussubjektides põhjendatud kahtluse asjasse puutuvate kohtunike sõltumatuse ja erapooletuse suhtes, mis juhtub, kui kõne all on alusnormid, mis moodustavad lahutamatu osa kohtusüsteemi ülesehitusest ja toimimisest (vt selle kohta 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Simpson *vs.* nõukogu ja HG *vs.* komisjon uuesti läbivaatamine, C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punkt 75, ning 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (Poola kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 130).

207 Kuigi käesoleval juhul on konstitutsioonikohus põhikohtuasjades käsitletavates kohtuotsustes leidnud, et kassatsioonikohtu senine praktika, mis põhines eelkõige sama kohtu struktuuri ja halduskorralduse määrusel ja mis puudutas kohtukoosseisude spetsialiseerumist ja koosseisu korruptsiooniasjades, ei olnud kooskõlas kohaldatavate riigisiseste sätetega, ei ilmne, et nimetatud praktikas oleks ilmselgelt rikutud Rumeenia kohtusüsteemi põhireeglit, mis seaks kahtluse alla selle, et kassatsioonikohtu korruptsiooniasjade kohtukoosseisud on „seaduse alusel moodustatud“ kohtud, nagu need olid moodustatud vastavalt nimetatud praktikale enne nimetatud konstitutsioonkohtu otsuseid.

208 Lisaks, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 95, tegi kassatsioonikohtu nõukogu 23. jaanuaril 2019 otsuse, mille kohaselt kõik tema kolmeliikmelised kohtukoosseisud on spetsialiseerunud korruptsiooniasjadele, mille eesmärk on konstitutsioonikohtu sõnul vältida põhiseadusvastasust alles selle otsuse vastuvõtmisest, kuid mitte tagasiulatuvalt. See otsus näitab konstitutsioonikohtu tõlgenduses, et kassatsioonikohtu varasem praktika spetsialiseerumise osas ei kujuta endast Rumeenia kohtusüsteemi põhireegli selget rikkumist, kuna konstitutsioonikohtu otsusest nr 417/2019 tulenev spetsialiseerumise nõue loeti täidetuks pelgalt formaalse akti vastuvõtmisega, nagu 23. jaanuari 2019. aasta otsus, mis kinnitab vaid seda, et kassatsioonikohtu kohtunikud, kes kuulusid enne selle otsuse vastuvõtmist korruptsiooniasjade kohtukoosseisudesse, olid selles valdkonnas spetsialiseerunud.

209 Lisaks tuleb eristada kohtuasju C-357/19, C-840/19 ja C-811/19 kohtuasjadest, milles tehti 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus M.A.S. ja M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936); viimati nimetatud kohtuasjas otsustas Euroopa Kohus, et kui liikmesriigi kohus jõuab järeldusele, et vaidlusaluste sätete kohaldamata jätmise kohustus läheb vastuollu harta artiklis 49 sätestatud kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõttega, siis ei pea ta seda kohustust täitma (vt selle kohta 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punkt 61). Seevastu ei takista harta artikli 47 teise lõigu esimesest lausest tulenevad nõuded selle kohtupraktika kohaldamata jätmist, mis tuleneb kohtuotsustest nr 685/2018 ja nr 417/2019, kohtuasjades C-357/19, C-840/19 ja C-811/19.

210 PM väitis kohtuasjas C-357/19 esitatud Euroopa Kohtu küsimusele vastates, et nõue, mille kohaselt peavad korruptsiooniasjas tehtavaid apellatsiooniastme otsuseid tegema kohtukoosseisud, mille kõik liikmed on määratud loosi teel, kujutab endast põhiõiguste kaitse riigisisest standardit. Rumeenia valitsus ja komisjon leiavad siiski, et selline kvalifikatsioon on väär osas, mis puudutab nii seda nõuet kui ka korruptsioonikuritegudele spetsialiseerunud kohtukoosseisude moodustamist.

211 Selles osas piisab, kui meenutada, et isegi kui eeldada, et need nõuded kujutavad endast sellist riigisisest kaitsestandardit, on siiski selge, et kui liikmesriigi kohtul palutakse kontrollida niisuguse riigisisese õigusnormi või meetme kooskõla põhiõigustega, millega – olukorras, kus liikmesriigi tegevus ei ole täiel määral reguleeritud liidu õigusega – rakendatakse seda õigust harta artikli 51 lõike 1 tähenduses, kinnitab harta artikkel 53, et riigi ametiasutustel ja kohtutel on õigus kohaldada põhiõiguste kaitse riigisiseseid standardeid tingimusel, et see ei kahjusta hartas ette nähtud kaitse taset, nii nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, ega liidu õiguse esimust, ühtsust ja tõhusust (26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105; punkt 29; 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 60, ning 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Pelham jt, C-476/17, EU:C:2019:624, punkt 80).

212 Kui aga kohtuasjades C-357/19, C-811/19 ja C-840/19 eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab käesoleva kohtuotsuse punktis 203 nimetatud järeldusele, ohustaks PMi viidatud riigisisese kaitsestandardi kohaldamine – eeldusel, et see on tõendatud – liidu õiguse esimust, ühtsust ja tõhusust, eelkõige seoses ELTL artikli 325 lõikega 1 koostoimes finantshuvide kaitse konventsiooni artikliga 2 ning otsusega 2006/928. Sellisel juhul kaasneks riigisisese kaitse standardi kohaldamisega süsteemne oht, et teod, mis kujutavad endast liidu finantshuve kahjustavaid raskeid pettusi või korruptsioonikuritegusid üldiselt, jäävad karistamata, rikkudes nendest sätetest tulenevat nõuet näha ette tõhusad ja hoiatavad karistused, et võidelda seda laadi kuritegude vastu.

213 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb kohtuasjades C-357/19 ja C-840/19 esitatud esimesele küsimusele ning kohtuasjas C-811/19 esitatud esimesele ja neljandale küsimusele vastata, et ELTL artikli 325 lõiget 1 koostoimes finantshuvide kaitse konventsiooni artikliga 2 ning otsust 2006/928 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on korruptsiooni ja käibemaksupettuste valdkonnas tehtud kohtuotsused, mida esimeses astmes ei ole teinud sellele valdkonnale spetsialiseerunud kohtukoosseis või apellatsiooniastmes kohtukoosseis, mille kõik liikmed on määratud loosi teel, täielikult tühised, mistõttu asjaomased korruptsiooni- ja käibemaksupettusjuhtumid tuleb vajaduse korral jõustunud kohtuotsuste peale esitatud erakorraliste apellatsioonkaebuste tulemusena esimeses ja/või teises kohtuastmes uuesti läbi vaadata, kui selliste riigisiseste õigusnormide või praktika kohaldamisel tekib liidu finantshuve kahjustavate raskete pettuste või korruptsiooni puhul üldiselt süsteemne karistamatuse oht. Kohustus tagada, et selliste õigusrikkumiste eest määratakse tõhusad ja hoiatavad kriminaalkaristused, ei vabasta eelotsusetaotluse esitanud kohut kohustusest kontrollida harta artikliga 47 tagatud põhiõiguste vajalikku austamist, ilma et see kohus saaks kohaldada põhiõiguste kaitse riigisisest standardit, mis toob kaasa sellise süsteemse karistamatuse ohu.

Teine ja kolmas küsimus kohtuasjades C-357/19, C-379/19, C-811/19 ja C-840/19 ning ainus küsimus kohtuasjas C-547/19

214 Teise ja kolmanda küsimusega kohtuasjades C-357/19, C-379/19, C-811/19 ja C-840/19 ning ainsa küsimusega kohtuasjas C-547/19, mida tuleb analüüsida koos, soovivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud sisuliselt teada, kas ühelt poolt ELL artiklit 2 ja artikli 19 lõike 1 teist lõiku, harta artiklit 47 ja otsust 2006/928 ning teiselt poolt liidu õiguse esimuse põhimõtet koostoimes nende sätetega ja ELTL artikli 325 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsused liikmesriigi üldkohtutele siduvad ja nad ei saa seetõttu – kuna vastasel juhul pandaks toime distsiplinaarsüütegu – jätta nendest otsustest tulenevat kohtupraktikat omal algatusel kohaldamata, samas kui nad leiavad Euroopa Kohtu otsust arvestades, et see kohtupraktika on vastuolus liidu õiguse nimetatud sätetega.

– *Kohtunike sõltumatuse tagamine*

215 Eelotsusetaotluse esitanud kohtud leiavad, et põhikohtuasjas kõne all olevatest otsustest tulenev konstitutsioonikohtu praktika võib seada kahtluse alla nende sõltumatuse ning on seetõttu vastuolus liidu õigusega, eelkõige ELL artiklis 2 ja artikli 19 lõike 1 teises lõigus ning harta artiklis 47 ja otsuses 2006/928 ette nähtud tagatistega. Sellega seoses leiavad nad, et konstitutsioonikohus, kes ei kuulu Rumeenia kohtusüsteemi, ületas oma pädevust põhikohtuasjas kõne all olevate otsuste tegemisel ja piiras üldkohtute pädevust tõlgendada ja kohaldada põhiseadusest alamalseisvaid õigusnorme. Eelotsusetaotluse esitanud kohtud märgivad veel, et konstitutsioonikohtu otsuste järgimata jätmine kujutab endast Rumeenia õiguses distsiplinaarsüütegu, mistõttu neil tekib sisuliselt küsimus, kas nad võivad jätta need põhikohtuasjas käsitletavad kohtuotsused liidu õiguse alusel kohaldamata, kartmata, et nende suhtes algatatakse distsiplinaarmenetlus.

216 Sellega seoses, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 133, kuigi kohtukorraldus liikmesriikides, sealhulgas konstitutsioonikohtu moodustamine, koosseis ja toimimine, kuulub liikmesriikide pädevusse, on liikmesriigid selle pädevuse teostamisel siiski kohustatud järgima kohustusi, mis tulenevad neile liidu õigusest.

217 ELL artiklis 2 tunnustatud õigusriigi väärtust täpsustav ELL artikkel 19 teeb liikmesriikide kohtutele ja Euroopa Kohtule ülesandeks tagada liidu õiguse täielik kohaldamine kõikides liikmesriikides ning kohtulik kaitse, mis õigussubjektidele sellest õigusest tuleneb (5. novembri 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (üldkohtute sõltumatus), C-192/18, EU:C:2019:924, punkt 98 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 108).

218 Nagu kinnitab otsuse 2006/928 põhjendus 3, tähendab õigusriigi väärtus seda, et „kõigis liikmesriikides on erapooletu, sõltumatu ja tõhus kohtu- ja haldussüsteem, millel on asjakohased vahendid muu hulgas korruptsioonivastaseks võitluseks“.

219 Juba tõhusa kohtuliku kontrolli olemasolu, mille eesmärk on tagada liidu õiguse järgimine, on õigusriigi olemuslik tunnus. Sellega seoses ja nagu on sätestatud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus, on liikmesriikide ülesanne näha ette õigussubjektidele tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajalik kaebeõigus ja menetlused liidu õigusega hõlmatud valdkondades. Isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte, millele viitab ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik, kujutab endast liidu õiguse üldpõhimõtet, mis tuleneb liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest, mis on sätestatud EIÕK artiklites 6 ja 13 ning mida on nüüd kinnitatud harta artiklis 47 (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația “Forumul Judecătorilor din România” jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 189 ja 190 ning seal viidatud kohtupraktika).

220 Sellest järeldub, et iga liikmesriik peab ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohaselt tagama, et organid, mis liidu õiguse tähenduses määratletava „kohtuna“ saavad lahendada liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamise küsimusi, kuuluvad tema õiguskaitsevahendite süsteemi liidu õigusega hõlmatud valdkondades ning vastavad tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, täpsustusega, et selles sättes on viidatud „liidu õigusega hõlmatud valdkondadele“, sõltumata olukorrast, milles liikmesriigid seda õigust harta artikli 51 lõike 1 tähenduses kohaldavad (vt selle kohta 5. novembri 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (üldkohtute sõltumatus), C-192/18, EU:C:2019:924, punktid 101 ja 103 ning seal viidatud kohtupraktika; 20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, punktid 36 ja 37, ning 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 191 ja 192).

221 Selleks et kindlustada, et niisugusel kohtuorganil – kellelt võidakse paluda lahendada liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamisega seotud küsimusi – endal oleks võimalik tagada ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus nõutud tõhusat kohtulikku kaitset, on esmatähtis säilitada selle kohtu sõltumatus, nagu kinnitab ka harta artikli 47 teine lõik, mille kohaselt on asja arutamine „sõltumatus“ kohtus üks nõuetest, mis on seotud põhiõigusega tõhusale õiguskaitsevahendile (2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 115 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 194).

222 Kohtute sõltumatuse nõue, mis on seotud õigusemõistmise ülesande olemusega, on oluline osa õigusest tõhusale kohtulikule kaitsele ja põhiõigusest õiglasele menetlusele, mis on ülimalt tähtis, et tagada kõikide liidu õigusega isikutele antud õiguste ja ELL artiklis 2 osutatud liikmesriikide ühiste väärtuste, eeskätt õigusriigi väärtuse kaitse (2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 116 ja seal viidatud kohtupraktika).

223 Nagu tuleneb eelkõige otsuse 2006/928 põhjendusest 3 ja selle otsuse lisa punktides 1–3 nimetatud eesmärkidest, on erapooletu, sõltumatu ja tõhusa kohtusüsteemi olemasolu samamoodi eriti tähtis korruptsioonivastases võitluses, eelkõige kõrgemal tasemel.

224 ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tuleneval kohtute sõltumatuse nõudel on kaks aspekti. Esimene, väline aspekt eeldab, et asjasse puutuv organ täidab oma ülesandeid täiesti iseseisvalt, olemata kellegagi hierarhilises või alluvussuhtes ja saamata kelleltki korraldusi või juhiseid, ning et ta on seega kaitstud väljastpoolt tuleva sekkumise või surve eest, mis võib kahjustada selle organi liikmete otsustusvabadust ja mõjutada nende otsuseid. Teine, sisemine aspekt on seotud erapooletuse mõistega ja selle eesmärk on võrdse distantsi säilitamine menetlusosalistega ja nende vastavate huvidega menetluse eset arvestades. See aspekt eeldab, et tagatakse objektiivsus ning kohtuasja lahendi suhtes ei võeta arvesse muud huvi peale õigusnormide range kohaldamise (vt selle kohta 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punktid 121 ja 122 ning seal viidatud kohtupraktika).

225 Liidu õigusega nõutavad sõltumatuse ja erapooletuse tagatised eeldavad selliseid norme, mis lubavad ümber lükata õigussubjektide põhjendatud kahtlusi, kas nimetatud organ on väljaspool väliste tegurite haardeulatust ja kas ta on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne (vt selle kohta 19. septembri 2006. aasta kohtuotsus Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika; 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 196, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

226 Sellega seoses on oluline, et kohtunikud oleksid kaitstud välise sekkumise või surve eest, mis võiks ohustada nende sõltumatust. Kohtunike staatuse ja nende ülesannete täitmise suhtes kohaldatavad eeskirjad peavad eelkõige võimaldama välistada nii igasuguse otsese mõjutamise juhiste näol kui ka kaudsemad mõjutusvormid, mis võivad suunata asjaomaste kohtunike otsuseid ning viia selleni, et kõnealused kohtunikud ei tundu enam sõltumatud või erapooletud, mis võib nõrgendada usaldust, mida kohtud peavad õigussubjektidele demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis sisendama (vt selle kohta 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153, punktid 119 ja 139 ning seal viidatud kohtupraktika).

227 Mis täpsemalt puudutab distsiplinaarkorda reguleerivaid õigusnorme, siis väljakujunenud kohtupraktikast lähtudes eeldab sõltumatuse nõue, et see kord pakub vajalikke tagatisi, et vältida mis tahes ohtu, et seda korda kasutatakse kohtulahendite sisu poliitilise kontrolli süsteemina. Selleks on oluline, et ainuüksi asjaolu, et kohtulahend sisaldab võimalikku viga riigisiseste ja liidu õigusnormide tõlgendamisel ning kohaldamisel või faktiliste asjaolude ja tõendite hindamisel, ei saa kaasa tuua asjaomase kohtuniku distsiplinaarvastutust (vt selle kohta 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 198 ja 234 ning seal viidatud kohtupraktika, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punktid 134 ja 138). Pealegi kujutab asjaolu, et nende kohtunike suhtes ei algatata distsiplinaarmenetlust või neile ei määrata distsiplinaarkaristusi selle eest, et nad on teostanud nende ainupädevuses olevat õigust pöörduda Euroopa Kohtusse ELTL artikli 267 alusel, endast nende sõltumatusele omast tagatist (vt selle kohta 5. juuli 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punktid 17 ja 25;

26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 59, ja 23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 91).

228 Peale selle tuleb õigusriigi toimimist iseloomustava võimude lahususe põhimõtte kohaselt tagada kohtute sõltumatus seadusandlikust ja täitevvõimust (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 124 ja seal viidatud kohtupraktika), ning 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 118).

229 Kuigi ELL artikkel 2 ja artikli 19 lõike 1 teine lõik ega ükski muu liidu õigusnorm ei pane liikmesriikidele kohustust kehtestada konkreetset konstitutsioonilist mudelit võimudevaheliste suhete ja vastasmõju reguleerimiseks – eelkõige mis puudutab nende pädevuste määratlemist ja piiritlemist – peavad need liikmesriigid siiski järgima eelkõige nendest liidu õigusnormidest tulenevaid kohtute sõltumatuse nõudeid (vt viidet Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale EIÕK artikli 6 kohta, 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 130).

230 Neil asjaoludel ei ole ELL artikliga 2 ja artikli 19 lõike 1 teise lõiguga või otsusega 2006/928 vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt on konstitutsioonikohtu otsused üldkohtutele siduvad tingimusel, et liikmesriigi õigus tagab nimetatud konstitutsioonikohtu sõltumatuse eelkõige seadusandlikust ja täidesaatvast võimust, nagu see on nende sätete kohaselt nõutav. Seevastu juhul, kui liikmesriigi õigus seda sõltumatust ei taga, on sellised riigisisesed õigusnormid või praktika liidu õigusnormidega vastuolus, kuna selline konstitutsioonikohus ei suuda tagada tõhusat kohtulikku kaitset, mida nõuab ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik.

231 Käesoleval juhul puudutavad eelotsusetaotluse esitanud kohtute tõstatatud küsimused seoses liidu õiguse nimetatud sätetest tuleneva kohtunike sõltumatuse nõudega ühelt poolt mitut aspekti, mis on seotud põhikohtuasjas vaidlusaluseid otsuseid teinud konstitutsioonikohtu staatuse, koosseisu ja toimimisega. Eelkõige juhivad nad tähelepanu sellele, et see kohus ei ole Rumeenia põhiseaduse kohaselt kohtusüsteemi osa, et selle liikmed nimetavad ametisse seadusandliku ja täidesaatva võimu organid, kellel on samuti õigus pöörduda kohtusse, ning et see kohus on ületanud oma pädevust ja tõlgendanud asjaomaseid riigisiseseid õigusakte meelevaldselt.

232 Mis puudutab asjaolu, et Rumeenia põhiseaduse kohaselt ei kuulu konstitutsioonikohus kohtusüsteemi, siis on käesoleva kohtuotsuse punktis 229 meenutatud, et liidu õigus ei kehtesta liikmesriikidele konkreetset konstitutsioonilist mudelit, mis reguleeriks eri riigiasutuste suhteid ja vastastikust toimet, eelkõige mis puudutab nende vastavate pädevuste määratlemist ja piiritlemist. Sellega seoses on oluline täpsustada, et liidu õigusega ei ole vastuolus konstitutsioonikohtu loomine, mille otsused on üldkohtutele siduvad tingimusel, et see kohus järgib käesoleva kohtuotsuse punktides 224–230 esitatud sõltumatuse nõudeid. Eelotsusetaotlustest ei nähtu aga ühtegi asjaolu, mis viitaks sellele, et konstitutsioonikohus, kelle pädevuses on muu hulgas seaduste ja kohtumääruste põhiseadusele vastavuse kontroll ning otsuse tegemine ametivõimudevaheliste põhiseaduslike vastuolude kohta Rumeenia põhiseaduse artikli 146 punktide d ja e alusel, ei vastaks neile nõuetele.

233 Mis puudutab konstitutsioonikohtu kohtunike ametisse nimetamise tingimusi, siis tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et ainuüksi asjaolu, et asjaomased kohtunikud on – nagu see on konstitutsioonikohtu kohtunike puhul vastavalt Rumeenia põhiseaduse artikli 142 lõikele 3 – ametisse nimetanud seadusandlik ja täitevvõim, ei tekita nende kohtunike sõltuvust sellest võimust ega tekita kahtlusi nende erapooletuses, kui ametisse nimetatud isikutele ei avaldata mingit survet ega anta juhiseid ülesannete täitmisel (19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 133 ja seal viidatud kohtupraktika).

234 Kuigi on tõsi, et sellegipoolest on vaja veenduda, et ametisse nimetamise otsuste vastuvõtmise sisulised tingimused ja kord oleksid sellised, et need ei tekita pärast ametisse nimetamise toimumist õigussubjektides põhjendatud kahtlusi selles suhtes, kas asjaomased kohtunikud on väljaspool väliste tegurite haardeulatust ja kas nad on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalsed, ning selleks on eelkõige vaja, et need tingimused ja kord oleksid välja töötatud nii, et käesoleva kohtuotsuse punktis 226 nimetatud nõuded on täidetud (2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused), C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 123 ja seal viidatud kohtupraktika), ei nähtu eelotsusetaotluses esitatud andmetest, et põhikohtuasjas kõne all olevad otsused teinud konstitutsioonikohtu kohtunike ametisse nimetamise tingimused oleksid nende nõuetega vastuolus.

235 Lisaks tuleb märkida, et samade andmete kohaselt on Rumeenia põhiseaduse artikli 142 lõikes 2 ette nähtud, et konstitutsioonikohtu kohtunikud „nimetatakse ametisse üheksaks aastaks, nende ametiaega ei saa pikendada ega uuendada“, ning artiklis 145 on täpsustatud, et need kohtunikud on „oma ülesannete täitmisel sõltumatud ja neid ei saa ametiaja kestel ametist tagandada.“ Lisaks on põhiseaduse artiklis 143 kindlaks määratud konstitutsioonikohtu kohtunike ametisse nimetamise tingimused, nähes selleks ette, et neil peab olema „suurepärane õigusalane kvalifikatsioon, suur ametialane pädevus ja vähemalt 18-aastane töökogemus õigusalase töö või õigushariduse valdkonnas“, samas kui sama põhiseaduse artikkel 144 näeb ette põhimõtte, et konstitutsioonikohtu kohtuniku ametikoht ei ole ühildatav „ühegi muu avaliku või erasektori ametikohaga, välja arvatud õppejõu ülesandeid õigusalase kõrghariduse valdkonnas“.

236 Siinkohal tuleb lisada, et asjaolu, et täitev- ja seadusandliku võimu organid võivad pöörduda konstitutsioonikohtu poole, on seotud põhiseaduslikke vaidlusi lahendama loodud kohtu olemuse ja funktsiooniga ega saa iseenesest kujutada endast elementi, mis võimaldaks seada kahtluse alla tema sõltumatuse nende võimuorganite suhtes.

237 Mis puudutab küsimust, kas konstitutsioonikohus oli põhikohtuasjas kõne all olevate kohtuotsusteni viinud kohtuasjades sõltumatu ja erapooletu, siis ainuüksi asjaolu, millele eelotsusetaotluse esitanud kohtud viitasid ja mille kohaselt ületas konstitutsioonikohus oma pädevust Rumeenia kohtute arvelt ja tõlgendas asjaomaseid riigisiseseid õigusnorme meelevaldselt – eeldusel, et see osutub õigeks – ei tõenda, et konstitutsioonikohus ei vasta sõltumatuse ja erapooletuse nõuetele, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktides 224–230. Nimelt ei sisalda eelotsusetaotlused ühtegi muud üksikasjalikku tõendit, millest nähtuks, et need kohtuotsused on tehtud kontekstis, mis tekitab põhjendatud kahtluse, kas konstitutsioonikohus neile nõuetele igati vastab.

238 Teiseks, mis puudutab distsiplinaarvastutust, mis üldkohtu kohtunikel võib kõnealuste riigisiseste õigusnormide kohaselt tekkida, kui konstitutsioonikohtu otsuseid ei täideta, siis on tõsi, et kohtute sõltumatuse kaitse ei välista täielikult seda, et kohtuniku distsiplinaarvastutus võib teatud täiesti erandlikel juhtudel tekkida tema tehtud kohtulahendite tõttu. Nimelt ei ole ilmselgelt sellise

sõltumatuse nõude eesmärk toetada kohtunike võimalikke raskeid ja täiesti lubamatuid käitumisviise, mis seisnevad näiteks selles, et nad tahtlikult ja pahauskselt või eriti raske ja jämeda hooletuse tõttu eiravad riigisiseseid ja liidu õigusnorme, mille järgimise nad peavad tagama, või et nad tegutsevad meelevaldselt või keelduvad õigusemõistmisest, kui nad õigusemõistmise ülesande kandjatena peavad lahendama vaidlusi, millega õigussubjektid on nende poole pöördunud (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 137).

239 Siiski selleks, et säilitada seda sama sõltumatust ning seeläbi välistada, et distsiplinaarkorda võiks selle õiguspärastest eesmärkidest eemale juhtida ja kasutada kohtulahendite poliitiliseks kontrollimiseks või kohtunikele surve avaldamiseks, on oluline, et ainuüksi asjaolu, et kohtulahend sisaldab võimalikku viga riigisiseste ja liidu õigusnormide tõlgendamisel ning kohaldamisel või faktiliste asjaolude ja tõendite hindamisel, ei saa kaasa tuua asjaomase kohtuniku distsiplinaarvastutust (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 138 ja seal viidatud kohtupraktika).

240 Järelikult on tähtis, et kohtuniku distsiplinaarvastutusele võtmine kohtulahendi eest piirduks täiesti erandlike juhtudega, nagu need, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 238, ja et see oleks piiritletud objektiivsete ja kontrollitavate kriteeriumidega, mis on seotud korrakohasest õigusemõistmisest tuletatud nõuetega, ning tagatistega, mille eesmärk on vältida mis tahes ohtu, et kohtulahendite sisule avaldatakse välist survet, ning võimaldaks seega kõrvaldada õigussubjektide mis tahes põhjendatud kahtlused selles suhtes, kas asjaomased kohtunikud on väljaspool väliste tegurite haardeulatust ja vastanduvate huvide suhtes neutraalsed (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 139 ja seal viidatud kohtupraktika).

241 Käesoleval juhul ei nähtu eelotsusetaotluses esitatud andmetest, et liikmesriigi üldkohtu kohtunike distsiplinaarvastutus – mis tuleneb konstitutsioonikohtu otsuste täitmata jätmisest vastavalt seaduse nr 303/2004 artikli 99 punktile ș, mille sõnastus ei sisalda ühtegi muud tingimust – piirduks käesoleva kohtuotsuse punktis 238 nimetatud täiesti erandjuhtudega, olles vastuolus selle kohtuotsuse punktides 239 ja 240 meenutatud kohtupraktikaga.

242 Sellest järeldub, et ELL artiklit 2 ja artikli 19 lõike 1 teist lõiku ning otsust 2006/928 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on konstitutsioonikohtu otsused üldkohtutele siduvad tingimusel, et liikmesriigi õigus tagab konstitutsioonikohtu sõltumatuse eelkõige seadusandlikust ja täidesaatvast võimust, nagu need õigusnormid nõuavad. Seevastu tuleb EL lepingu sätteid ja nimetatud otsust tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt toob liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsuste mis tahes eiramine liikmesriigi üldkohtute poolt kaasa kohtunike distsiplinaarvastutuse.

243 Neil asjaoludel ja mis puudutab kohtuasju, kus põhikohtuasjas kõne all olev riigisisene õigusnorm või praktika kujutab endast liidu õiguse kohaldamist harta artikli 51 lõike 1 tähenduses, siis harta artikli 47 eraldi analüüs, mis üksnes kinnitab käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis juba esitatud järeldust, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtute küsimustele vastamiseks ja nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks vajalik.

– *Liidu õiguse esimus*

244 Eelotsusetaotluse esitanud kohtud märgivad, et põhikohtuasjades kõne all olevatest kohtuotsustest tulenev konstitutsioonikohtu praktika, mille kooskõla osas liidu õigusega on neil kahtlusi tekkinud, on Rumeenia põhiseaduse artikli 147 lõike 4 kohaselt kohustuslik ja liikmesriigi kohtud peavad seda järgima, vastasel juhul määratakse nende liikmetele distsiplinaarkaristus seaduse nr 303/2004 artikli 99 punkti ș alusel. Neil asjaoludel soovivad nad teada, kas niisugused riigisisesed õigusnormid või praktika on liidu õiguse esimuse põhimõttega vastuolus ja kas see põhimõte lubab liikmesriigi kohtul jätta seda laadi kohtupraktika kohaldamata, ilma et selle liikmete suhtes esineks distsiplinaarkaristuse kohaldamise oht.

245 Selles osas tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on oma väljakujunenud kohtupraktikas EMÜ asutamislepingu kohta juba leidnud, et erinevalt tavalistest rahvusvahelistest lepingutest on ühenduse asutamislepingud loonud uue õiguskorra, mis on osa liikmesriikide õigussüsteemist aluslepingute jõustumisel ja mis on liikmesriikide kohtutele kohustuslik. Sellel uuel õiguskorral, mille kasuks liikmesriigid on asutamislepingutega määratletud valdkondades piiranud oma suveräänseid õigusi ja mille subjektide hulka ei kuulu mitte ainult liikmesriigid, vaid ka nende kodanikud, on oma institutsioonid (vt selle kohta 5. veebruari 1963. aasta kohtuotsus van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, lk 23, ja 15. juuli 1964. aasta kohtuotsus Costa, 6/64, EU:C:1964:66, lk 1158 ja 1159).

246 Nii esitas Euroopa Kohus 15. juuli 1964. aasta kohtuotsuses Costa (6/64, EU:C:1964:66, lk 1158–1160) ühenduse õiguse esimuse põhimõtte, mida tuleb mõista nii, et see kehtestab selle õiguse esmajärjekorras kohaldatavuse liikmesriikide õiguse ees. Selles osas leidis Euroopa Kohus, et kui EMÜ asutamislepinguga on kehtestatud oma õiguskord, mida liikmesriigid vastastikku tunnustavad, siis tuleneb sellest, et nad ei saa hiljem võtta selle õiguskorra suhtes esimuslikku ühepoolset meedet ega vaidlustada EMÜ asutamislepingust tulenevat õigust, tuginedes riigisisese õiguse normidele, millised need ka ei oleks, ilma et nad võtaksid sellelt õiguselt ühenduse olemuse ja seaksid kahtluse alla ühenduse enda õigusliku aluse. Lisaks ei tohi ühenduse õiguse rakendusjõud liikmesriigiti erineda vastavalt hilisematele riigisisestele õigusaktidele, ohustamata EMÜ asutamislepingu eesmärkide saavutamist, ega põhjustada asutamislepinguga keelatud diskrimineerimist kodakondsuse alusel.

247 14. detsembri 1991. aasta arvamuse 1/91 (EMP leping – I) punktis 21 (EU:C:1991:490) leidis Euroopa Kohus, et kuigi EMÜ asutamisleping on sõlmitud rahvusvahelise lepingu vormis, kujutab see endast õigusriigi põhimõttele rajatud ühenduse põhiseaduslikku hartat, ja et selliselt loodud ühenduse õiguskorra põhitunnused on eelkõige selle esimus liikmesriikide õiguse suhtes ning paljude selliste sätete vahetu õigusmõju, mida kohaldatakse liikmesriikide ja nende kodanike suhtes.

248 Neid liidu õiguskorra põhitunnuseid ja selle järgimise olulisust kinnitas ka EMÜ asutamislepingu muutmise lepingute ja eelkõige Lissaboni lepingu tingimusteta ratifitseerimine. Selle lepingu vastuvõtmisel pidas liikmesriikide valitsuste esindajate konverents vajalikuks oma deklaratsioonis nr 17 ülimuslikkuse kohta, mis on lisatud Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile (ELT 2012, C 326, lk 346), sõnaselgelt märkida, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on aluslepingud ja liidu poolt aluslepingute alusel vastu võetud õigusaktid liikmesriikide õiguse suhtes ülimuslikud nimetatud kohtupraktikaga kehtestatud tingimustel.

249 Tuleb lisada, et ELL artikli 4 lõige 2 näeb ette, et liit austab liikmesriikide võrdsust aluslepingute ees. Liit saab aga sellist võrdsust järgida ainult siis, kui liikmesriigid ei saa liidu õiguse esimuse põhimõtte kohaselt rakendada liidu õiguskorra vastu suunatud ühepoolset meedet, milline see ka ei oleks.

250 Pärast Lissaboni lepingu jõustumist on Euroopa Kohus järjepidevalt kinnitanud liidu õiguse esimuse põhimõtet käsitlevat varasemat kohtupraktikat, mis kohustab kõiki liikmesriikide asutusi tagama erinevate liidu õigusnormide täieliku mõju, kuna liikmesriikide õigus ei saa mõjutada nende erinevate normide toimet nende liikmesriikide territooriumil (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 244 ja seal viidatud kohtupraktika; 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (Poola kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 156, ning 23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 78 ja seal viidatud kohtupraktika).

251 Seega ei saa liidu õiguse esimuse põhimõtte kohaselt asjaolu, et liikmesriik tugineb riigisisestele õigusnormidele, isegi kui need on põhiseaduse sätted, kahjustada liidu õiguse ühtsust ja tõhusust. Nagu tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, on liidu õiguse esimuse põhimõttega kaasnev mõju siduv kõigile liikmesriigi organitele, ilma et seda saaksid muu hulgas takistada riigisisesed sätted, sealhulgas need, mis tulenevad põhiseadusest (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 245 ja seal viidatud kohtupraktika; 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ż. (Poola kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 157, ning 23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).

252 Sellega seoses tuleb eelkõige meenutada, et esimuse põhimõte paneb liikmesriigi kohtule, kelle ülesanne on oma pädevuse raames kohaldada liidu õiguse sätteid, kohustuse – kui ta ei saa tõlgendada riigisiseseid õigusnorme kooskõlas liidu õiguse nõuetega – tagada selle õiguse nõuete täielik õigusmõju tema menetluses olevas kohtuasjas, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata kõik riigisisesed õigusnormid või praktika, mis on vastuolus liidu õigusnormiga, millel on vahetu õigusmõju, ja tal ei ole vaja taotleda või oodata nende õigusnormide või praktika eelnevat kõrvaldamist seadusandliku või muu põhiseadusliku menetluse teel (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 247 ja 248, ning 23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 80).

253 Seoses liidu õiguse sätetega, millele on viidatud käesolevas eelotsusetaotluses, tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et kuna ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik, ELTL artikli 325 lõige 1 ja otsuse 2006/928 lisas sätestatud eesmärgid on sõnastatud selgelt ja täpselt ning neile ei ole seatud mingeid tingimusi, on neil on vahetu õigusmõju (vt selle kohta 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punktid 38 ja 39, ning 18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punktid 249 ja 250).

254 Selles kontekstis tuleb täpsustada, et vastavalt ELL artiklile 19 on liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesanne tagada liidu õiguse täiemahuline kohaldamine kõikides liikmesriikides ning isikutele sellest õigusest tulenev tõhus kohtulik kaitse, kusjuures Euroopa Kohtul on

ainupädevus anda selle õiguse lõplik tõlgendus (vt selle kohta 2. septembri 2021. aasta kohtuotsus Moldova Vabariik, C-741/19, EU:C:2021:655, punkt 45). Selle pädevuse teostamisel tuleb Euroopa Kohtul lõppkokkuvõttes täpsustada liidu õiguse esimuse põhimõtte ulatust liidu õiguse asjakohaste sätete seisukohast, kuna see ulatus ei saa sõltuda riigisiseste õigusnormide tõlgendusest ega sellest, kuidas liikmesriigi kohus tõlgendab liidu õigust, kui see ei vasta Euroopa Kohtu tõlgendusele. Selleks loob ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemenetlus, mis on aluslepingutega kehtestatud kohtusüsteemi alustala, Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise dialoogi, mille eesmärk on tagada liidu õiguse ühtne tõlgendamine ning võimaldada seeläbi kindlustada selle järjepidevus, täielik õigusmõju ja autonoomia ning lõpuks ka aluslepingutega kehtestatud õiguse ainuomane olemus (6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 27).

255 Käesoleval juhul märgivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud, et Rumeenia põhiseaduse kohaselt on nad seotud põhikohtuasjas käsitletavatest konstitutsioonikohtu otsustest tuleneva kohtupraktikaga ega või jätta seda kohtupraktikat kohaldamata, kui nad leiavad Euroopa Kohtu eelotsust arvestades, et see kohtupraktika on liidu õigusega vastuolus, sest vastasel juhul ähvardaks nende liikmeid distsiplinaarmenetluse või distsiplinaarkaristuste oht.

256 Sellega seoses on oluline meenutada, et Euroopa Kohtu eelotsus on põhikohtuasja vaidluse lahendamisel liikmesriigi kohtule siduv liidu õiguse asjaomaste sätete tõlgendamise osas (vt selle kohta 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

257 Seega ei saa liikmesriigi kohtul, kes on kasutanud õigust või täitnud kohustust esitada ELTL artikli 267 alusel Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, takistada viivitamata kohaldamast liidu õigust kooskõlas Euroopa Kohtu otsuse või praktikaga, sest vastasel juhul vähendataks selle sätte soovitavat toimet (vt selle kohta 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsus Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 20, ning 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punkt 39). Tuleb lisada, et pädevus teha selle kohaldamise ajal kõik, mis on vajalik, et jätta kohaldamata riigisisene õigusnorm või praktika, mis võib takistada liidu õigusnormide täielikku toimet, on lahutamatu osa liidu kohtu ülesandest, mis on liidu õigusnormide kohaldamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul oma pädevuse piires, mistõttu selle pädevuse teostamine kujutab endast tagatist, mis on lahutamatult seotud ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tuleneva kohtute sõltumatusega (vt selle kohta 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 59, ja 23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 91).

258 Järelikult on mis tahes riigisisesed õigusnormid või praktika, mis võiks vähendada liidu õiguse tõhusust seeläbi, et ei anna kohtule, kes on pädev seda õigust kohaldama, volitusi teha selle kohaldamise ajal kõik vajalik, et jätta kõrvale riigisisesed õigusnormid, mis võivad takistada vahetult kohaldatavate liidu õigusnormide täielikku toimet, vastuolus nende nõuetega, mis on omased liidu õiguse olemusele (vt selle kohta 22. juuni 2010. aasta kohtuotsus Melki ja Abdeli, C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika; 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punkt 41, ning 4. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality ja Commissioner of An Garda Síochána, C-378/17, EU:C:2018:979, punkt 36).

259 Riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsused üldkohtutele siduvad, isegi kui viimased leiavad Euroopa Kohtu eelotsuse alusel, et nendest konstitutsioonilistest kohtuotsustest tulenev kohtupraktika on vastuolus liidu õigusega, võib takistada neid kohtuid tagamast selle õiguse täielikku toimet, mida võib võimendada asjaolu, et riigisisene õigus kvalifitseerib selle konstitutsioonilise kohtupraktika võimaliku eiramise distsiplinaarsüüks.

260 Selles kontekstis tuleb märkida, et ELTL artikliga 267 on vastuolus mis tahes riigisisesed õigusnormid või praktika, mis oma olemuselt takistavad liikmesriigi kohtul vastavalt olukorrale kas kasutada selles artiklis 267 ette nähtud õigust või täita vastav kohustus esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus (vt selle kohta 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punktid 32–34 ja seal viidatud kohtupraktika; 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus), C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 103, ning 23. novembri 2021. aasta kohtuotsus IS (eelotsusetaotluse õigusvastasus), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 93). Lisaks tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktis 227 viidatud kohtupraktikast, et asjaolu, et liikmesriikide kohtunike suhtes ei kohaldata distsiplinaarmenetlust ega -karistusi selle eest, et nad kasutasid õigust pöörduda ELTL artikli 267 alusel Euroopa Kohtu poole, mis kuulub nende ainupädevusse, kujutab endast nende sõltumatusega lahutamatult seotud tagatist. Samuti juhul, kui Euroopa Kohtu vastusest lähtuvalt peaks liikmesriigi üldkohus asuma seisukohale, et liikmesriigi konstitutsioonikohtu praktika on liidu õigusega vastuolus, ei saa asjaolu, et liikmesriigi kohus jätab selle kohtupraktika liidu õiguse esimuse põhimõtte kohaselt kohaldamata, kuidagi kaasa tuua tema distsiplinaarvastutust.

261 Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et pärast seda, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtute osa kohtunikke olid esitanud oma eelotsusetaotluse, algatati nende suhtes distsiplinaarmenetlus seaduse nr 303/2004 artikli 99 punkti ș alusel. Juhul kui Euroopa Kohtu vastus viib selleni, et need kohtud jätavad kohaldamata konstitutsioonikohtu praktika, mis tuleneb põhikohtuasjas käsitletavatest kohtuotsustest, ei näi käesoleva kohtuotsuse punktis 58 viidatud konstitutsioonikohtu praktikat arvestades olevat välistatud ka oht, et nende kohtute koosseisu kuuluvatele kohtunikele võidakse määrata distsiplinaarkaristusi.

262 Sellest järeldub, et liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsused liikmesriigi üldkohtutele siduvad ja nad ei saa seetõttu – kuna vastasel juhul pandaks toime distsiplinaarsüütegu – jätta nendest otsustest tulenevat kohtupraktikat omal algatusel kohaldamata, samas kui nad leiavad Euroopa Kohtu otsust arvestades, et see kohtupraktika on vastuolus ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga, ELTL artikli 325 lõikega 1 või otsusega 2006/928.

263 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele ja kolmandale küsimusele kohtuasjades C-357/19, C-379/19, C-811/19 ja C-840/19 ning ainsale küsimusele kohtuasjas C-547/19 vastata, et

– ELL artiklit 2 ja artikli 19 lõike 1 teist lõiku ning otsust 2006/928 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt on liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsused üldkohtutele siduvad tingimusel, et liikmesriigi õigus tagab konstitutsioonikohtu sõltumatuse eelkõige seadusandlikust ja täidesaatvast võimust, nagu need õigusnormid nõuavad. Seevastu tuleb EL lepingu sätteid ja nimetatud otsust tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt võib liikmesriigi

konstitutsioonikohtu otsuste mis tahes eiramine liikmesriigi üldkohtute kohtunike poolt kaasa tuua nende distsiplinaarvastutuse;

– liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsused liikmesriigi üldkohtutele siduvad ja nad ei saa seetõttu – kuna vastasel juhul pandaks toime distsiplinaarsüütegu – jätta nendest otsustest tulenevat kohtupraktikat omal algatusel kohaldamata, samas kui nad leiavad Euroopa Kohtu otsust arvestades, et see kohtupraktika on vastuolus ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga, ELTL artikli 325 lõikega 1 või otsusega 2006/928.

Kohtukulud

264 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotlused esitanud kohtutes pooleli olevate asjade üks staadium, otsustavad kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohtud. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Komisjoni 13. detsembri 2006. aasta otsus 2006/928/EÜ, millega nähakse ette kord, mille abil teha Rumeeniaga koostööd ja jälgida tema edusamme konkreetsete eesmärkide täitmisel kohtureformi alal ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses, on Rumeeniale tervikuna kohustuslik seni, kuni see ei ole kehtetuks tunnistatud. Otsuse lisas esitatud eesmärkidega soovitakse tagada, et liikmesriik järgiks ELL artiklis 2 sätestatud õigusriigi väärtust, ja need eesmärgid on sellele liikmesriigile siduvad selles tähenduses, et viimane on kohustatud võtma nende eesmärkide saavutamiseks sobivad meetmed, võttes ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttest juhinduvalt nõuetekohaselt arvesse nimetatud otsuse alusel komisjoni koostatud aruandeid, eelkõige nendes aruannetes sõnastatud soovitusi.**

2. **ELTL artikli 325 lõiget 1 koostoimes Euroopa Liidu lepingu artikli K.3 alusel koostatud ja Luxembourgis 26. juulil 1995 allkirjastatud Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse konventsiooni artikliga 2 ning otsust 2006/928 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on korruptsiooni ja käibemaksupettuste valdkonnas tehtud kohtuotsused, mida esimeses astmes ei ole teinud sellele valdkonnale spetsialiseerunud kohtukoosseis või apellatsiooniastmes kohtukoosseis, mille kõik liikmed on määratud loosi teel, täielikult tühised, mistõttu asjaomased korruptsiooni- ja käibemaksupettusjuhtumid tuleb vajaduse korral jõustunud kohtuotsuste peale esitatud erakorraliste apellatsioonkaebuste tulemusena esimeses ja/või teises kohtuastmes uuesti läbi vaadata, kui selliste riigisiseste õigusnormide või praktika kohaldamisel tekib liidu finantshuve kahjustavate raskete pettuste või korruptsiooni puhul üldiselt süsteemne karistamatuse oht. Kohustus tagada, et selliste õigusrikkumiste eest määratakse tõhusad ja hoiatavad kriminaalkaristused, ei vabasta eelotsusetaotluse esitanud kohut kohustusest kontrollida Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 tagatud põhiõiguste vajalikku austamist, ilma et see kohus saaks kohaldada põhiõiguste kaitse riigisisest standardit, mis toob kaasa sellise süsteemse karistamatuse ohu.**

3. **ELL artiklit 2 ja artikli 19 lõike 1 teist lõiku ning otsust 2006/928 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt on liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsused üldkohtutele siduvad tingimusel, et liikmesriigi õigus tagab konstitutsioonikohtu sõltumatuse eelkõige seadusandlikust ja täidesaatvast võimust, nagu need õigusnormid nõuavad. Seevastu tuleb EL lepingu sätteid ja nimetatud otsust tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt võib liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsuste mis tahes eiramine liikmesriigi üldkohtute kohtunike poolt kaasa tuua nende distsiplinaarvastutuse.**

4. **Liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt on liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsused liikmesriigi üldkohtutele siduvad ja nad ei saa seetõttu – kuna vastasel juhul pandaks toime distsiplinaarsüütegu – jätta nendest otsustest tulenevat kohtupraktikat omal algatusel kohaldamata, samas kui nad leiavad Euroopa Kohtu otsust arvestades, et see kohtupraktika on vastuolus ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga, ELTL artikli 325 lõikega 1 või otsusega 2006/928.**

Allkirjad